

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

TINA VELIKONJA

Narečno jamarsko izrazje v krajevnem govoru Predmeja

Diplomsko delo

Mentorica: red. prof. dr. Vera Smole
Somentorica: asist. dr. Mojca Horvat

Univerzitetni študijski program prve stopnje:
Slovenistika

Ljubljana, 2013

*»Nobena pot ni ravna,
nobena pot ni revna,
a vsaka je zahtevna
in tvoja ena sama – glavna.«*
(Tone Pavček)

Zahvala

Največja zahvala gre somentorici doc. asist. Mojci Horvat za vso spodbudo, natančnost in potrpežljivost, saj mi je s pozitivno naravnostjo dajala zagon in voljo za nadaljnje ustvarjanje. Velika zahvala gre tudi red. prof. dr. Veri Smole za vse nasvete, dopnila in strokovno pomoč.

Hvala Mateju, mojemu informatorju, ki mi je z neizmerno voljo in pripravljenostjo na sodelovanje olajšal pot do končnega dela. Hvala tudi Luki in Nejcju za tehnično pomoč pri računalniškem oblikovanju ter Valentini, ki mi je pomagala pri prevajanju.

Pri nastajanju diplomskega dela so mi ves čas stali ob strani družina in prijatelji, me spodbujali, in mi tako dajali potrebno energijo za končni uspeh, za kar se jim iz srca zahvaljujem.

Izvleček

Narečno jamarsko izrazje v krajevnem govoru Predmeja

Diplomsko delo je sestavljeno iz tematskega narečnega slovarja govora vasi Predmeja, ki leži na južnem delu Trnovskega gozda, nad Vipavsko dolino. Govor Predmeje sodi v primorsko narečno skupino, natančneje v notranjsko narečje. V krajevnem govoru je viden vpliv tujih jezikov – predvsem germanskih in romanskih z njihovimi prostorskimi in časovnimi različicami. Kaže se tudi vpliv ostalih bližnjih narečij – kraškega narečja primorske narečne skupine in črnovrškega narečja rovtarske narečne skupine, s katerima je govor v neposrednem ozemeljskem stiku. Tematski jamarski slovar sestavljajo poimenovanja za jamarske pripomočke in opremo ter poimenovanja, ki so z jamarstvom le posredno povezana, so pa pomemben del besednjaka govora Predmeje. Iztočnice za slovar so nastale na podlagi vodenega pogovora z domačinom jamarjem, del katerega sem zapisala v znanstveni fonetični transkripciji s pomočjo programa ZRCola. Poleg narečnega slovarja delo zajema še zgodovinski in geografski opis vasi Predmeja, predstavitev informatorjevega govora ter opis zgradbe geselskih člankov. Glavni namen diplomskega dela je zabeležiti narečne jamarske izraze, ki predstavljajo pomemben del kulturne dediščine kraja.

Ključne besede: slovenska narečja, primorska narečna skupina, notranjsko narečje, tematski narečni slovar, jamarsko izrazje, Predmeja.

Abstract

Dialect Speleological Terms in Predmeja

The term paper consists of a thematic dialect glossary based on spoken language from the village of Predmeja, which lies in the southern part of the Trnovo Forest, above Vipava Valley. The dialect of Predmeja belongs to the Littoral dialect group, more precisely to the Inner Carniolan dialect. We can observe that the German and the Italian standard languages as well as their dialects have had a great influence on the forming of the Predmeja dialect. There is also a big influence of the adjacent Karst and Črni Vrh dialects. The thematic dialect glossary includes expressions for caving instruments and equipment and also terms which are not directly related to speleology but are very important for preserving old dialect expressions. The entries are gathered on the basis of a guided conversation with a local speleologist, a part of the conversation is then transcribed into a phonetic transcription with the help of the ZRCola programme. Moreover, the term paper includes some historical and geographical details about the village of Predmeja, some information about dialects and a description of the structure of the glossary entries. The main purpose of this term paper is to record dialect terms, which represent a large part of the cultural heritage of the village, as well as preserve the terms that are vanishing in the spoken language but are still an important part of the Predmeja people local identity.

Key words: Slovene dialects, Littoral dialect group, Inner Carniolan dialect, dialect glossary, speleological terms, Predmeja

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	1
1.1 NAMEN DIPLOMSKEGA DELA	1
1.2 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA	2
1.3 PREDSTAVITEV INFORMATORJA	2
1.4 NAČIN ZBIRANJA GRADIVA	3
2. PREDSTAVITEV VASI PREDMEJA	4
3. GOVOR VASI PREDMEJA	6
3.1 FONOLOŠKI ZAPIS GOVORJENEGA BESEDILA	7
4. UVOD V SLOVARSKI DEL	11
4.1 KRATICE IN KRAJŠAVE	12
4.2 ZNAKI IN SIMBOLI	13
5. SLOVAR JAMARKEGA IZRAZJA	15
6. ZAKLJUČEK	40
7. POVZETEK	42
8. VIRI IN LITERATURA	43
9. PRILOGA	46

KAZALO SLIK

Slika 1: Predmeja – lega	4
Slika 2: Karta slovenskih narečij	7
Slika 3: Balote	15
Slika 4: Bet	16
Slika 5: Bivak	16
Slika 6: Vrtnanje z bošem.....	17
Slika 7: Bote	17
Slika 8: Cerada	18
Slika 9: Cohta	19
Slika 10: Dereza.....	20
Slika 11: Desonder	20
Slika 12: Falersa	21
Slika 13: Fašet	21
Slika 14: Fiks – spodaj, svedrovec – zgoraj	22
Slika 15: Helma	22
Slika 16: Jamar v jamarskem kombinezonu	23
Slika 17: Jezerce	24
Slika 18: Jamarji pod kapniki	25
Slika 19: Karfijolice – desno	25
Slika 20: Kompletek prve pomoči	26
Slika 21: Blatna kopel	26
Slika 22: Posledica blatne kopeli.....	27
Slika 23: Kovaleta	27
Slika 24: Hudičev krempelj	28
Slika 25: Macola.....	29
Slika 26: Nabijač	29
Slika 27: Jamar v neoprenu	30
Slika 28: Jamar v ožini	31

Slika 29: Prasica (transportna vreča) – desno.....	32
Slika 30: Šlavf	34
Slika 31: Šoder	35
Slika 32: Špageti.....	35
Slika 33: Jamar v špranji	36
Slika 34: Spuščanje po enojni vrvi z desonderjem	37
Slika 35: Ledeni vijak.....	38
Slika 36: Vponka	39
Slika 37: Žimarjenje	40

1. UVOD

V diplomskem delu sem raziskovala govor vasi Predmeja, ki se nahaja na južnem delu Trnovskega gozda, nad Vipavsko dolino. Krajevni govor Predmeje sodi v primorsko narečno skupino, natančneje v notranjsko narečje. Glavni del naloge predstavlja slovar narečnih izrazov, ki sem jih pridobila z metodo vodenega pogovora z jamarjem.

Jamarstvo je dejavnost, ki je na področju Trnovskega gozda zelo razvita. Pester kraški svet nudi jamarjem veliko možnosti za odkrivanje lepot podzemlja. Jame Trnovskega gozda so raziskovali že v 19. stoletju, predvsem zaradi iskanja ledu. V času prve svetovne vojne so v jamah iskali predvsem vodo in jame, primerne za bivanje. Po prvi svetovni vojni so italijanski jamarji raziskali okrog 25 jam, pri tem so jim pomagali domačini. Po drugi svetovni vojni so se z raziskovanjem jam iz strokovnega oz. znanstvenega stališča začeli ukvarjati jamarji z Inštituta za raziskovanje krasa ZRC SAZU ter domačini. Za to območje so se ajdovski jamarji začeli zanimati takoj po ustanovitvi jamarske sekcije, danes pa v društvu poteka vedno več akcij, kjer jamarji znova in znova odkrivajo lepote podzemlja, ki jih ponuja celotno območje Trnovskega gozda. (Remškar 2006: 16)

1.1 NAMEN DIPLOMSKEGA DELA

Namen dela je bil pridobiti narečno gradivo o jamarstvu in na podlagi tega predstaviti značilnosti krajevnega govora Predmeje ter zapisati in v slovarski obliki predstaviti jamarsko izrazje, h kateremu sem priključila tudi narečne izraze, ki so ostalim narečjem oz. knjižnemu jeziku manj znani. Cilj naloge je tako bil sestaviti slovar jamarskega narečnega izrazja, ki se uporabljajo v jamarski stroki na območju Predmeje.

Ker se področje Gore¹ nahaja na stičišču med primorsko in rovtarsko narečno skupino, je predmejski govor precej drugačen kot notranjski govori v bližnjih vipavskih vaseh. Naletela sem na številne nemške izposojenke, ki jih je tukaj več kot denimo italijanskih, ki bi jih bilo glede na

¹ Za opredelitev geografskega pojma Gora gl. poglavje št. 2.

geografsko bližino upravičeno pričakovati več. To me je pripeljalo do tega, da sem s pomočjo etimoloških in tujejezičnih slovarjev želela ugotoviti izvor in pomen tistih prevzetih besed, ki jih *Slovar slovenskega knjižnega jezika* ne vsebuje.

Pomagala sem si tudi s *Slovarčkom narečnih besed in stalnih besednih zvez s Predmeje*, ki je bil objavljen v časniku *Gora*,² avtorji oz. – zapisovalci besed pa so bili: Bojan Bizjak, Aldo Černigoj, Franc Černigoj in Mateja Pate. (Černigoj 2011: 6)

1.2 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

V uvodnem delu sem najprej predstavila informatorja in način pridobivanja gradiva. Sledi predstavitev vasi Predmeja, in sicer iz – zgodovinskega in geografskega stališča. Krajevni govor sem umestila v narečje in narečno skupino ter izpostavila nekatere informatorjeve idiolektalne značilnosti govora. Zvočno posneto gradivo, tj. pogovor z informatorjem, ki mi je opisal potek jamarskih raziskovanj, sem transkribirala z znanstveno fonetično transkripcijo.

Uvodno poglavje slovarskega dela zajema predstavitev slovarskih iztočnic, s seznamom uporabljenih znakov in simbolov ter okrajšav in oznak. Ključno poglavje predstavlja abecedni slovar jamarskega narečnega izrazja krajevnega govora Predmeje.

1.3 PREDSTAVITEV INFORMATORJA

Gradivo sem pridobivala pri informatorju Mateju Blašku, rojenem leta 1990, ki živi na Predmeji, osnovno šolo je obiskoval v sosednjem kraju na Otlici, srednjo pa v Novi Gorici, kjer sedaj tudi študira. Oče je rojen Predmejčan, mama pa se je preselila na Predmejo iz Zadloga pri Črnem Vrhu nad Idrijo, kar je imelo manjši vpliv na informatorjev govor.³ Informator se v prostem času ukvarja z jamarstvom, včlanjen je v Jamarsko društvo Danilo Remškar iz Ajdovščine, kjer aktivno sodeluje že štiri leta. Sodeluje tudi z jamarsko reševalno službo, kjer prihaja v komunikacijski stik s sosednjimi krajevnimi govori ter govori ostalih narečnih skupin, kar se kaže

² To je časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih, ki ga izdaja Društvo Gora.

³ Predvsem na izgovor fonemov *i*: in *u*., ki ju informator ponekod izgovarja kot kratkonaglašena, tj. kot *i* in *u*.

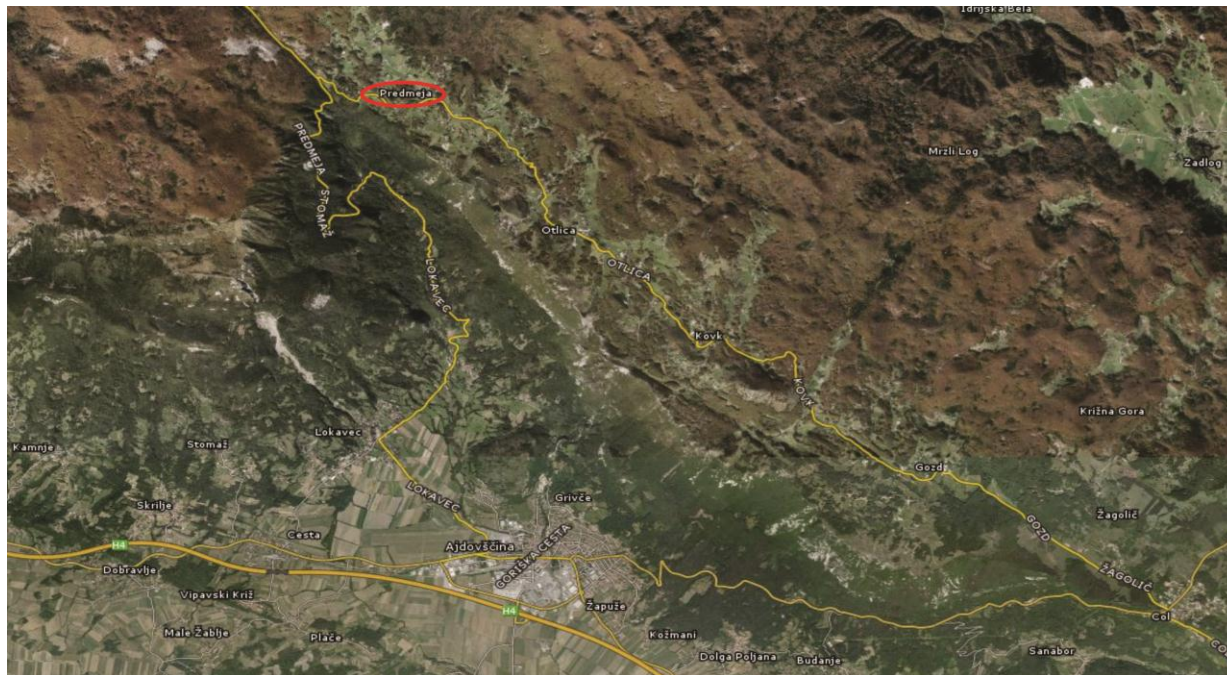
v izgovoru nekaterih besed (npr. v primerih *'bo:ma, smq, Pas'tu:jnski* pojav akanja v pred- in ponaglasnih zlogih), kar izpostavlja nekatere značilnosti informatorjevih posebnosti v govoru.

V omenjenem jamarskem društvu deluje tudi blog, kjer jamarji zapisujejo svoja doživetja in odkritja iz raziskovanj podzemlja. Blog je dostopen na spletni strani: <http://www.jddr.org/novice.html>.

1.4 NAČIN ZBIRANJA GRADIVA

Pri izdelavi diplomskega dela sem uporabila dialektološko metodo zbiranja gradiva na terenu, pri čemer sva se z informatorjem poslužila avdio snemanja s programom *Audacity*. Del gradiva sem pridobila s kratkim predgovorom, ki sva ga imela z informatorjem, kjer sem mu razložila, kaj želim izvedeti o jamarskem izrazju. Osnovno gradivo je dobljeno z vodenim pogovorom, kjer sem informatorju zastavila vprašanja, na katera je potem samostojno odgovarjal brez dodatnih podvprašanj. Posneto gradivo sem zapisala v znanstveni fonetični transkripciji s pomočjo programa ZRCola, ki ga je na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša razvil dr. Peter Weiss. Na podlagi besedja iz transkribiranega besedila sem oblikovala narečni slovar. Pri sestavi slovarja in razlagi posameznih izrazov sem se zgledovala predvsem po diplomskem delu Nike Bajec: *Kuhinjsko izrazje na Planini nad Ajdovščino*. Preden sem se odpravila na teren sem se najprej sama seznanila z jamarsko tematiko. Za pomoč sem vprašala najprej informatorja, ki mi je svetoval jamarski priročnik *Ne hodi v jame brez glave*. Pomagali so mi tudi drugi člani Jamarskega društva Danilo Remškar iz Ajdovščine z gradivom, in sicer z brošuro Jamarskega Društva Ajdovščina – *30 let ajdovskega jamarstva* ter kronologijo jamarskih dogodkov 1968–2007, *Zapiski o Mali Boki*. Bila sem tudi v knjižnici Inštituta za raziskovanje Krasa, kjer sem pridobila *Kraško terminologijo* po Ivanu Gamsu. Za orientacijo o jamarskih raziskovanjih sem si pomagala tudi z jamarskimi revijami, ki jih izdajajo posamezna jamarska društva: *Bilten*, *Glas podzemlja*, revija *Jamar*.

2. PREDSTAVITEV VASI PREDMEJA

Slika 1: Predmeja – lega (vir: <http://zemljevid.google.si>)

Naselje Predmeja leži na južnem robu Trnovskega gozda nad Vipavsko dolino. Od najbližjega mesta – Ajdovščine – je vas oddaljena 11 km. Leži na nadmorski višini med 850 in 1031 m, kjer stoji zadnja domačija. Planoti, kjer se vas nahaja, domačini pravimo Gora in skupaj povezuje več vasi – Predmejo, Otlico in Kovk. Področje Gore je zanimivo z več vidikov; prostrani gozdovi Trnovskega gozda imajo pestro floro in favno, kar omogoča številne dejavnosti v naravi ter športne aktivnosti, npr. gorski tek, kolesarjenje, alpinizem, jamarstvo, kar privlači številne turiste, ki Predmejo radi obiščejo v vseh letnih časih, saj je vas odlično izhodišče za mnoge izletniške točke. Za družabno življenje skrbijo društva, kjer se domačini med seboj družijo in z različnimi projekti ohranjajo naravno in kulturno dediščino kraja. Na področju Gore delujejo naslednja društva: Turistično društvo Okno, Skakalni klub POK, Športno kulturno turistično društvo Sinji Vrh, Društvo Gora idr. Eden izmed pomembnejših projektov, ki ga je izvedlo Društvo Gora, tj. – društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine, je bil izid zbornika *Mati Gora*. V njem je več kot 40 avtorjev iz različnih vidikov opisalo vse značilnosti področja Gore ter povežalo različne informacije, ki so se med prebivalci nabirale skozi 400 let, odkar je na Goro prišel prvi naseljenec.

Naseljevanje planote, torej območja, kjer se nahajajo vasi Predmeja, Otlica in Kovk, se je začelo predvidoma v 17. stoletju, ko je bilo območje današnjega Trnovskega gozda v lasti kriških grofov Attemsov. Omembe o prvem naseljencu so v starih listinah zabeležene že leta 1601 – gre za lovca Bizjaka, ki naj bi ga na področje današnje Predmeje, poslal kriški grof Lenthieri. Leta 1637 je omenjeni lovec od grofa Lenthierija kupil celotno območje Dola.⁴ (Čibej 2005: 107–136)

Kasneje se je vas preimenovala v Predmejo, za nastanek tega imena obstajata dve teoriji, in sicer: »Abstrahirano iz predložne zveze *pred mejo*, pri čemer ni jasno, ali je z občnim imenom *meja* mišljena nekdanja deželna meja med Kranjsko in Goriško (na katero spominja ime bližnjega kraja *Col*), ali na Vipavskem izpričani narečni pomen besede *meja* 'gozd'. Kraj Predmeja namreč leži tik ob nekdanji deželni meji in gledano z vipavske strani, tik pred Trnovskim gozdom.« (Snoj 2009: 255)

V času Avstro-Ogrske monarhije sta bili Predmeja (takrat imenovana Dol) in Otlica združeni v isto upravno enoto imenovano Dol – Otlica. Predmeja je takrat spadala v deželo Goriško. Po italijanski okupaciji je bilo celotno področje Gore združeno v celoto (Predmeja, Otlica in kasneje Kovk), imenovano Via. S. Angelo. Šele po vojni je Predmeja postala samostojna krajevna skupnost v občini Ajdovščina. (Čibej 2005: 107–136)

Z jezikovnega stališča je zanimivo tudi raziskovanje predmejskih hišnih imen, saj ima vas dolgo tradicijo hišnih imen, ki se prenašajo z roda v rod. Stare ljudske legende o nastanku hišnih imen na Predmeji so zbirali že učenci Osnovne šole Narodnega heroja Ivana Bizjaka iz Otlice, novembra 1987. Alojz Likar pa je seznam hišnih imen s celotnega področja Gore objavil v že omenjenem zborniku *Mati Gora*. (Likar 2001: 380)

Največ hišnih imen na Predmeji nosi ime po zemljepisni legi domačije (npr. *V Grapi, Na Gmajni, V Skripah, Na Bregi, Na Roni, Pod Lazmi* itd.), nekaj je takih, ki so ime dobila po imenih ali priimkih lastnikov (*Pri Bevki, Pri Bratini, Pri Ernesti, Pri Bizjakih* itd.), so pa tudi taka, ki se navezujejo na katero izmed drugih značilnosti domačije, npr. *Jagruše*, kjer so že od nekdaj bili znani *jagri*, tj. lovci, ker se je tradicija prenašala iz generacije v generacijo. Hišna imena so nastala tudi iz vzdevkov (*Pri Firarji*), glede na socialni položaj lastnikov (*V Bajti*), po poklicu ali funkciji gospodarja (*Pri Župani*) idr. (Prav tam, str. 386–390)

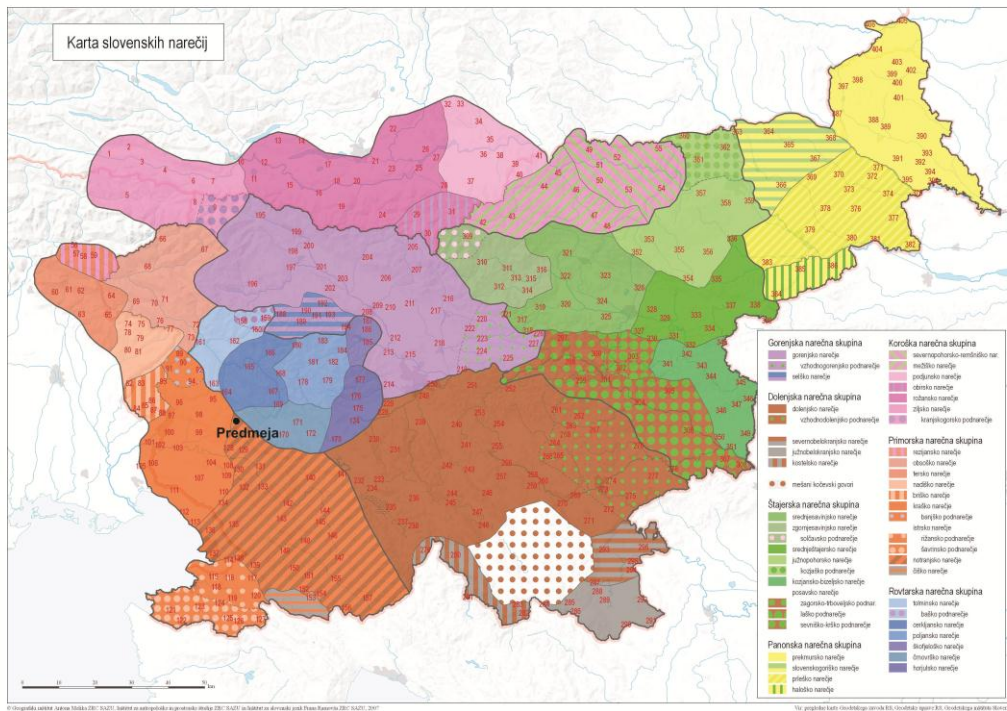
⁴ V skladu z ljudsko etimologijo je vas to ime dobila po tem, ker so morali vaščani kamorkoli so šli, iti navzdol. Ustno: Alda Polanc

Danes na Predmeji živi okrog 400 prebivalcev. Do leta 2001 je na Predmeji zabeleženih 150 hiš in vsaka ima svoje hišno ime. Prvi popis prebivalstva je znan iz leta 1880, ko je na Predmeji živelo 643 ljudi v 104 hišah. Do leta 1939 je bila za vas značilna rast prebivalstva za približno 100 ljudi v 10 letih. Občuten padec prebivalstva se je zgodil po letu 1945, saj so bile posledice druge svetovne vojne velike. Na Predmeji je bilo požganih 119 hiš, posledično je temu sledil močan upad prebivalstva. (Likar 1974: 8–11)

Ljudje so se izseljevali v sosednja večja mesta zaradi hitrega razvoja industrije, padec pa je v glavnem viden v žrtvah NOB, še največ je tistih, ki se niso vrnil na požgane domove. Zaradi nerazvitosti kraja so se ljudje odseljevali tudi kasneje, zlasti izobraženci, kar se kaže tudi v današnjih časih, saj mnogi študentje po končanem študiju ostanejo v večjih mestih.

3. GOVOR VASI PREDMEJA

Po Ramovševi narečni karti iz leta 1931 je predmejski govor stičišče rovtarske narečne skupine, kraškega in notranjskega narečja, prav tako po Logar-Riglerjevi *Karti slovenskih narečij* iz leta 1983, kjer spada predmejski govor v primorsko narečno skupino in je del notranjskega narečja. Notranjsko narečje »se govori na področju srednje in zgornje Vipavske doline na severu, do Planinskega polja in Snežnika na vzhodu vse do Trsta na zahodu« (Smole 2001: 37). Notranjsko narečje je po izvoru jugovzhodno, saj ima vse starejše razvojne značilnosti dolenskih narečij. Kasneje je v zvezi z drugačno upravno-politično in kulturno zgodovino prišlo do razlikovanja, tako da današnjo notranjščino glede na slušni vtis danes štejemo med primorska narečja, od katerih ji je najbližje kraško narečje. Dokler ni prišlo do stika z ostalimi govori, je predmejsko narečje ostajalo izvorno. Z izobraževalnim sistemom, TV-programi, pa je čutiti vpliv knjižnega pogovornega jezika. Pri starejših prebivalcih je viden vpliv italijanskega jezika, saj so v času okupacije obiskovali italijanske šole.

Slika 2: Karta slovenskih narečij (Vir: http://bos.zrc-sazu.si/c/Dial/Ponovne_Sla/P/022osnovna_karta.JPG.jpg.)

3.1 FONOLOŠKI ZAPIS GOVORJENEGA BESEDILA

Čas posnetka: 20. julij 2013

Čas zapisa: 3. avgust 2013

Kraj zapisa: Predmeja; zaselek: Polanjska, pošta: Ajdovščina, občina: Ajdovščina

Informator: Matej Blaško, vzdevek: Firolc

Spraševala in zapisala: Tina Velikonja

T: Matej, bi mi lahko na kratko predstavil s čim se ukvarjaš v prostem času?

M: 'Səm Ma'te:j B'la:ško, da'ma: s Pred'mieje, 'ɣuo:r nad 'Ua:jdušno in u p'ruo:stən 'ca:jti se uk'va:rjen z 'ja:marstvəm.

'Ja:marstvu je 'əna 'ta:ka zaŋi'mi:va de'ja:uŋnost, kə sp'ra:ule u'ko:p š'po:rt jən 'žiélo po uotk'ri:ti 'ne:ki 'no:uɣa, ka'ku: b-'riəku, uŋnemər'li:uɣa 'nje: ... K-se, [kxm], ka'ku: nej vəm, 'jiəst tu 'rje:čəm – nə da se uə'pi:sat uəp'ču:tka, ku 'e:nkrat s'tuəpiš u 'ja:mo, 'kuəðər 'ne:i bu še nu'be:n prat 'ta:bo ... De-s 'pə:rvi 'nuətər, 'jee:j, je 'lu:šnu 'fəŋ'muəj!

[0:30] 'Ma:rsigdu si prec'tau:le, de-j 'ja:marstvu pa'viəzanu sam z uəp'ču'da:vanjem 'ka:pniku jən 'uə:žno s 'ti:stəm u'la:kcəm pa Pas'tu:jnski 'ja:mi [smeh], 'ja:!! 'Ki: pə! 'Fəŋ'muəj! Ja'ma:rejne zax'tə:va še 'pə:xnu d'ru:jix rə'či: – ta-'pə:rvu je t're:ba da 'ja:me sp'lo:x p'ri:st! 'Tu: po'mə:ni 'laxk tut 'pə:xnu 'i:ce, sej je t're:a 'nuo:st u'su: 'ruəba tut po 've:č 'u:r de sp'lo:x p'ri:deš do u'xo:da u 'ja:mo.

[0:50] Jən zə 'jət u 'ja:mo je t're:a uəb'la:dat tut 'və:rvno 'te:xniko – vər've:jne əl-pe ži'ma:rejne, ta'ku:, kə vəm bəl 'pa:še. 'Ja:mo je t're:a 'puo: tut z'miərt jən za'ri:sat jən 'ta:ke so po 'ja:məx. Jax, ja'ma:rejne, 'ne:iso 'tu: š'pa:si 'nje:! Je t're:a 'pə:xnu 'a:xtat za'tu: jə pa t're:a 'duo:bru 'po:znat tut pra'vi:la re'sa:vejne, jən pra'vi:lnə 'xuəje po 'ja:mi jən ta'ku: ... Kər 'ra:du p'ri:e tut do 'kə:šne ne'sriəče, sej 'və:ste, ne'sriəča 'nə pa'či:va ən'kuəl ... 'Kə:j nej vəm pa've:m, pre'vi:dən je t're:ba 'bət 'nje:, jən 'nje: na u'sje: 'mi:le 'vi:že 'ri:nt 'ne:kam, 'ka:mər 'ne:si s'tu: pər s'tu:, da boš 'pərš 'uə:n jən ta'ku:, sej 'və:ste, 'la:xk sə ke:j zɣa'di.

T: Zanima me, kaj vse potrebujete jamarji pri vaših raziskovanjih?

[1:35] **M:** 'O:, z'də:j, če 'vəm məl uə'pi:šem, 'kə: u'sje: potər'ba:vamo 'mi:, speleo'xo:liki, pər 'na:šix 'a:kcijəx [Smeh], speleo'xo:liki, zəj se-əs'te: 'na:jbrš sme'ja:li, 'ke:j je 'tu: za-'e:na be'siəda. 'Tu: smə se pa mi z'mi:sənli ... speleo'xo:lik, 'tu: je be'siəda za uod'vi:snika uod 'jam, kər 'ke:j, 'tu: je ta'ku: ... če, če te p'ri:me p'ro:u 'fa:jn 'tu: 'ja:marstvu ...ɣ'riəš na spre'xo:t s 'pu:nco, 'vi:diš 'no: šp'ra:jno, pə je t're:a 'jət ta'kə:j po'bə:rbat 'nuətər ,...u'sje: no'či: po 'lu:knax ... s'ku:zi, s'ku:zi

'ja:me, sam 'ja:me ... kər 'ke:j s'pi:ješ, 'kə:šən γ'lə:š p'rē:uč pa ta'ko:j de'ba:ta ud 'ja:max in se 'u:čt 'u:ozle in š'tri:kejne jən za'tu: smo 'p̥u:ɔ:l mi iz'na:jdli 'tu: be'siēdo speleo'xo:lik [smeh].

T: Kaj pa konkretni pripomočki?

[2:17] M: 'O:, ta'ku: z'dē:j pa pripo'mo:čki. 'P̥o:xnu je 'te:x rə'či:, kər jix 'ra:bmo mi ɥ 'ja:max. Ta-pə:rɥu je 'ja:marska ɥob'le:ika jən ɥu'ua:lə. St'r̥a:šnu po'me:mbna je tut 'x̥e:lma, če, 'də-t na 'pa:de 'kə:šən š'kuɔl 'γo:r na 'bu:čo əl, da se na 'tə:rcneš. 'P̥u:ɔ:le špic'xo:zne, 'kə:šna 'ua:ntla, 'p̥u:ɔ:l ta-p'ra:vi 'ž̥u:ki, k-se 'muərjo pər'le:γat 'buətam, tut 'k̥e:šna 'cuəxta za se pok'ret əl pa 'd̥e:kna, no, 'p̥u:ɔ: je ruk'so:k, 'ru:cak, na'xə:rptnik, saj 'na: 'v̥e:m, ka'ku: 'Ke:šno 'ciəlkno 'ra:bma tut – 'tu: je p̥r̥eγri'nja:lu əl ce'ra:da, ta'ku:, če je t're:a 'kə:š̥n̥ 'li:x bi'va:k 'nə:rdest 'nuətər, də ta na 'ziēbe al pə də 'n̥e:js pod 'ua:do. O, 'kə:š̥n̥ 'buət 'ra:bmo tut 'k̥e:š̥no 'cuəlarco – 'tu: je 'de:ska, 'ta:ka b̥l̥ də'biēla, če je t're:a 'kə:š̥n̥ po'do:r na'va:rən za'va:rvat tut 'k̥e:š̥ne ce'vi: za 'γ̥ə:ršt̥ pos'ta:ulet.

[3:10] 'O:, 'p̥u:ɔ:le, fa'le:rsa, tut 'ta:ku 'n̥əm je že p̥ə:ršlu p'r̥o:ɥ 'γ̥u:ɔ:r na Ka'ni:ni, 'kuədər smo z 'nuo za'p̥ərli ɥ'xo:d, de n̥əm 'ne:i s'niēx za'bi:l se 'nuətər ɥ 'lu:kno. 'O:, fa'š̥e:t 'i:m̥mo tut z'miērəm s 'sa:bo, ka'la:lu, če je t're:a 'kə:šən 'šuədər pra'm̥a:tat, 'k̥e:š̥no kova'liēto, če je t're:a tut 'ke:j pra'ža:γat, 'p̥u:ɔ:le 'k̥e:š̥na 'kiētna, 'la:jšta, ra'x̥e:ta – u's̥je: 'ta:ku se 'ra:bi. Kər, če je na 'pri:mer dos't̥u:ɔ:p do 'ja:me zax't̥e:vən, 'muərmo k'da:j pa k'da:j tut ke po'ža:γat 'kə:š̥no 'čuɔlo, 're:ikəl al pa ke 'ta:z̥γa. Ta'ku: da p'ri:de p'r̥o:ɥ tut 'ke:š̥n̥ t'ri:k̥l̥c̥ l̥ pe ž'la:jdra.

[3:44] |: Jən je tut ta'ku: 'n̥je: ... Šklapa'tuərne ... 'j̥əx do'bi:š̥ 'f̥aŋ'muəj, 'kuədər 'čiēš. 'E:ne so ɥ 'kə:š̥ni stər'ma:dni, ɥ 'kə:š̥n̥əmu 'bədni, de 'nit na-'v̥e:š̥, ka'ku: b-z'ra:vən p̥ə:ršu, ɥob'da:ne s 'kə:š̥nimi ba'luətmi, t'ku: de 'muərmo tut kej si'sut 'k̥e:š̥n̥ 'ka:mən, de sp'lo:x 'lo:xk γ'riēmo 'nuətər.

T: Kaj pa oprava za v jamo?

[4:01] M: Fl̥e'd̥e: ɥop'r̥e:me pe ja, je po'me:mbnu, ka'ku:-s ɥob'le:čen, 'n̥je:, kər, 'to:lk r̥iēčt, 'v̥e:š̥, 'ta: 'na:ša ɥop'r̥:ava 'ne:i 'li:x za ta-x'ma:šna, je b̥l̥ ku 'k̥e:š̥na viš'ta:lja, za'kaj: smo ras'cu:kani, ku de n̥əs bi 'k̥e:š̥ni 'p̥əsi ulo'vi:li. Jən 'p̥u:ɔ:le, ɥo'p̥i:ri, 'v̥e:š̥, 'ti 'tuə r̥e:č, ku p'ri:eš ɥən z 'ja:me 'uə:s ɥəd b'la:ta. 'Ze:j, če 'da:š u p'ra:l̥ni st'ro:j, je po 'ne:mu, ta'ku: da, na ɥost'a:ne d'ru:z̥γa, ku da ɥob̥e:siš k'j̥e: čez 'ə:n d'ra:t jən naž'γe:š̥ məl s š'la:ɥfam, 'tə:lk de γ'riē ta porke'ri:ja ɥəd b'la:ta

'duo:l. [Smeh.] 'O: 'ja:, pona'va:di si u 'ja:mi uəd 'vi:dya do 'vi:dya jən 'nuətər je u'sjē: prej ku 'či:stu – x'ja: je uəd b'la:ta, 'fəŋ'muəj, 'ka:mər 'xo:sneš.

T: Kako pa potekajo vaše akcije?

[4:43] **M:** 'O:, 'ja:x, ka'ku: po'te:kajo 'na:še 'a:kcije. 'Ja:x, 'pə:rvu 'dɛ:lu je 'tre:a že məl p're:j pra'mi:sɫt jən pra'tu:xtat, 'ke:j in 'kuo:ɣa 'bo:ma 'nu:cali. Sej na 'vɛ:m, u'sjē: je ud'vi:snu uət 'te:ɣa, 'ka:m ɣ'riəmo razis'ka:vət, 'n̄je:. Če ɣ'riəmo u-'kɛ:šno lede'ni:co, je 'fa:jn de 'i:mš s 'sa:bo 'kə:šne de'rɛ:ze əl pe lə'diɛn vi'ja:k 'a:aam, če ɣ'riəš u-'kɛ:šno 'vo:dno 'ja:mo 'muoʃš 'jəmt neop'rɛ:n, če 'n̄je:-uš z'mə:rzn̄u 'nuətər. Jən dər'ɣa:č pe 'muoʃš 'jəmt z'miɛrəm s 'sa:bo 'kɛ:šno k'la:dvu əl 'bət, be'ti:č, za de rəʒ'bi:ješ 'kɛ:šən 'ka:mən. 'Puo: 'i:tak 'po:xnu š'tri:ka, deson'de:r, u'po:nke, 'fi:kse, s'vɛ:druuɕe, ma'si:no za 'və:rtat, 'bo:š ji mi 'rjē:čemo, jən kej je še 'ta:zɣa, trans'po:rtne u'riɛče – pra'si:ce, 'puo:le 'pə:rva po'mo:č tut na s'mɛ:š po'za:pt 'mi: 'i:m̄mo u'sə:k 'ja:mar 'i:ma pot č'e'la:do tak komp'lɛ:tk, kər pot č'e'la:do je 'mə:l p'la:ca in 'i:ma 'nuətər navo'di:la ub nes'riɛči, so 'nuətər navo'di:la, ka'ku: se re'ša:va to'va:riša, 'ti:ste os'no:ve uət 'pərve pomo'či: jən 'ta:ku.

T: Kaj pa notranjost jam? Na kaj vse naletite jamarji ob raziskovanju?

[5:50] **M:** Čep'ro:u nə u'sjē: 'ja:me uəd uəd'zu:ni zɣ'liɛdajo 'nɛ:ki ɣ'ruo:zəŋɣa, uəd'z'nuətər 'lo:xk sk'ri:vajo 'po:xnu svoje'və:rstnix po'ja:vou. Nale'ti:š na u'sjē: 'suoɽti: 'kə:šne sk'ri:pe, poro'da:ne, 'kə:šne kle'čje:te, 'puo: 'i:maš b'rjē:zna, 'mea:ndre, po 'kɛ:šnix 'mea:ndrax 'tjē:če 'uɑ:da so ku so'tɛ:ske, 'djē:re 'uɑ:da 'nuətər, 'puo: 'i:maš je'ziərca 'mi:rna 'lɛ:pa – na 'ruobi 'te:x je'ziərc je 'lo:xk 'mi:ūka in zɣ'liɛda ku 'kɛ:šna 'ra:jska p'la:ža. 'Puo: 'i:maš u'sjē: 'suoɽti: 'kɛ:šne kalva'ri:je, ve'li:ke dvo'ra:ne ku u noɣo'me:t̄ni s'ta:dion, u'sjē: je, 'puo: 'i:maš b'la:tne ko'pɛ:li, 'puo:le med d'ru:ɣən so tut o'zi:ne 'kɛ:šne so 'do:uɣe ku 'kɛ:šna 'čɛ:va se u'lɛ:čejo, 'uə:ske in 'do:uɣe; 'e:no 'ta:ko smo poimeno'va:li K'ra:ūja 're:t 'ɣuo:r u 'Bɛ:li ɳ'ri:ži. 'Puo: 'i:maš tut 'po:xnu fə'r'na:š u'sjē: 'suoɽti, kər'fjuəlc k-ti z'miɛrəm rastər'ɣa:jo kombine'zo:n. Tut 'kɛ:šne ɣale'ri:je, tu so 'ta:ki vodo'ra:ūni 'ro:vi 'do:uɣi s'ta:ri. O, 'puo: do'bi:š tut 'ke:šno š'ka:vənc̄o, 'ɣuo:r na šof'ta:ti so tut 'ra:zne šp'la:xte, 'ka:pniki, 'puo: so 'ta:ki 'te:nki 'ka:pniki k-jə:m p'ra:ūmo špa'ɣe:ti jən pe, ja, u 'ja:max je 'fa:jxtnu 'ɣuo:r 'duo:l, 'ka:mər 'tə:kneš, ta'ku: de 'muoʃkər si s'kuo:r z'miɛrom. [Smeh.]

4. UVOD V SLOVARSKI DEL

Slovar jamarskega izrazja je nastal na podlagi zvočnega posnetka. Iz pridobljenega in transkribiranega posnetka sem nato izbrala tiste lekseme (eno- in večbesedne), ki se nanašajo na jamarjenje. Tako sem pridobila 123 narečnih iztočnic, ki sem jih predstavila v geselskih člankih. Geselski članki so sestavljeni iz glave ter razlagalno-ponazarjalnega razdelka, nekaterim geslom sem dodala še besednozvezni in sopomensko-dvojnični razdelek, vodilke in izvor besed, če sem le-tega uspela pridobiti. Pri oblikovanju geselskih člankov sem se zgledovala po tematskem narečnem slovarju Karmen Kenda-Jež: *Shranli smo jih v bančah*. Pri iztočnicah sem vedno izhajala iz narečnega pomena leksema, ki sem ga pridobila s pomočjo informatorjevih definicije – nekatere razlage sem kot ponazarjalno gradivo tudi transkribirala, za iztočnice, ki jih v SSKJ-ju nisem našla, sem uporabila še etimološka slovarja – Snojevega in Bezlajevega. Pri iskanju izvora besed sem si pomagala še s Pleteršnikovim *Slovensko-nemškim slovarjem*, Debenjakovim *Nemško-slovenskim* in Šlenčevim *Italijansko-slovenskim slovarjem*. V pomoč mi je bil tudi Brecljev *Furlansko-slovenski slovar*. (gl. Viri in literatura).

Geselski članki so sestavljeni iz glave, ki sega do vključno kvalifikatorja za besedno vrsto (m, ž, s; glag., prid., prisl.). Iztočnice so navedene v poknjiženi varianti, za znakom ► je zabeležena narečna ustreznica, zapisana v fonetični transkripciji. Geslu, ki je zapisano v osnovni obliki, sta dodani še dve slovarski obliki – pri samostalniku rodilnik ednine, pri pridevniku obliki za ženski in srednji spol, pri glagolu pa obliki za prvo in drugo osebo ednine. Temu sledi slovnični kvalifikator, ki označuje besedno vrsto – pri pridevniku in glagolu je to okrajšava besedne vrste (prid., glag.), pri samostalniku pa kratica za spol (m/ž/s).

Oznaki za besedno vrsto sledi razlagalno-ponazarjalni del, ki je sestavljen iz knjižne ustreznice, če ta obstaja, in razlago pomena. Knjižne ustreznice so usklajene z ustreznimi gesli iz *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*. Razlagalni razdelek je ves v ležečem tisku, razlaga pa je zamejena s pokončnima oklepajema. V nekaterih primerih je zabeležena zgolj razlaga, saj narečna beseda nima knjižne ustreznice. Geslom z več pomeni sem dodala številke (1, 2). Razlagi sledi dvopičje, ki napoveduje ponazarjalni del – to so deli posnetega transkribiranega gradiva. Če je ponazarjalnih primerov več, so ti med seboj ločeni z znakom ▪.

Nekatere iztočnice vsebujejo tudi besednozvezni razdelek, ki ga uvaja znak ●. Tudi v tem delu je iztočnica sestavljena iz poknjižene oblike besedne zveze, sledi knjižna ustreznica v ležečem tisku, za dvopičjem pa narečna ustreznica in primeri rabe, zapisani v fonetični transkripciji.

Znak □ uvaja dokumentarni razdelek, v katerem sem najprej preverjala morebitno prisotnost iztočnice v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. V primeru, da iztočnice v tem slovarju nisem našla, sem za njen obstoj pogledala v druge slovarje – *Slovenski etimološki slovar* Marka Snoja, *Bezlajev Etimološki slovar slovenskega jezika* in *Pleteršnikov Slovensko-nemški slovar*.

Če iztočnice nisem našla v nobenem izmed omenjenih slovarjev, sem pogledala še v tujejezične slovarje. Izvor uvaja znak ①, podatek pa je zamejen v oglatem oklepaju. Izvor sem najprej preverila v etimoloških slovarjih ter tujejezičnih slovarjih (Šlenčevem, Debenjakovem, Brecljevem).

Podatku o izvoru besed sledijo še vodilke in sopomensko-dvojnični razdelek, ki so zabeleženi za znakom ■ – sopomensko-dvojnični razdelek označuje znak ≡, vodilke pa ⇔. Gesla, katerih iztočnice so ponazorjene tudi s slikovnim gradivom⁵, imajo na koncu znak ► in številko slike, na katero se nanašajo.

4.1 KRATICE IN KRAJŠAVE

- ▶ uvaja narečno iztočnico
- stoji med ponazarjalnimi primeri
- uvaja besednozvezni razdelek
- 1, 2 označuje prvi in drugi pomen
- uvaja dokumentarni razdelek
- Ⓚ uvaja komentar oz. dodatno razlago nastanka poimenovanja
- ① uvaja izvor besede

⁵ Slikovno gradivo, ki se nahaja v slovarskem delu, je last informatorjevega osebnega arhiva.

▶	uvaja slikovno gradivo
■	uvaja sopomensko-dvojnični razdelek in vodilke
⇒	vodilka
+	v slovarskem delu je iztočnica z enakim pomenom
~	v slovarskem delu se iztočnici pomensko ne prekrivata (popolnoma)
-	v slovarskem delu iztočnice ni
☐	sopomenka
p1 p2	pomen ena in dva v SSKJ ustreza pomenu iztočnice
...	zamejevalni del razlage
‘...’	pomen
[← ...]	izhaja/prevzeto iz
∅	ničta končnica

4.2 ZNAKI IN SIMBOLI

Slovnični podatki

m	samostalnik moškega spola
s	samostalnik srednjega spola
ž	samostalnik ženskega spola
mn	množina
glag.	glagol
prid.	pridevnik
prisl.	prislov

Označevalniki

manjš.	manjšalnica
star.	starinsko

Kratice v dokumentarnem razdelku

Brec.	Marijan Breclj: <i>Furlansko-slovenski slovar</i>
Bez.	France Bezljaj: <i>Etimološki slovar slovenskega jezika</i>
Deb.	Doris, Božidar in Primož Debenjak: <i>Veliki nemško-slovenski slovar</i>
Plet.	Maks Pleteršnik: <i>Slovensko-nemški slovar</i> (elektronski vir)
SES	Marko Snoj: <i>Slovenski etimološki slovar</i>
SSKJ	<i>Slovar slovenskega knjižnega jezika</i> (elektronski vir)
Šle.	Sergij Šlenc: <i>Veliki italijansko-slovenski slovar</i>
avstr.	avstrijsko
germ.	germansko
it.	italijansko
nem.	nemško
nvn.	novovisokonemško
prim.	primerjaj
sln.	slovensko
spnem.	spodnjenemško
srlat.	srednjeveška latinščina
stvn.	starovisokonemško

Kvalifikatorji iz SSKJ

ekspr.	ekspresivno
geog.	geografsko
grad.	gradbeno
nižje pog.	nižje pogovorno
pog.	pogovorno
star.	starinsko

5. SLOVAR JAMARSKEGA IZRAZJA

A

ahitati ▶ 'a:xtat -am -a glag. *paziti, biti previden*: je t're:a 'pɔ:xnu 'a:xtat [L] SSKJ –, SES –, Plet. –
 ① [← nem. *achten* 'paziti na' (Deb.)]

akcija ▶ 'a:kcija -e ž *jamarski dogodek* |*prizadevanje, organizirana dejavnost z določenim ciljem*|: 'kɛ: u'sje: potər'ba:vamo 'mi:, speleo'xo:liki, pər 'na:šjx 'a:kcijax. ● JAMARSKA AKCIJA
jamarska akcija: 'Tu:-j ɯ-'bi:stvi 'nɛ:k 'ja:mərski do'ɣɔtk, ɯotp'ra:va – ɯo'bi:sk b'rje:zna je tut
 'ja:mərska 'a:kcija, is'ka:jne 'no:vix u'xo:duɯ je 'isto 'ja:mərska 'a:kcija. [L] SSKJ ~, SES –, Plet. –

antlja ▶ 'ua:ntla -e ž star. *brisača* |*kos blaga določene oblike za brisanje telesa*|: 'kə:šna 'ua:ntla [L]
 SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← stvn. *Hantilla* 'brisača' (Bez.)]

B

balota ▶ ba'luəta -e ž |*velika skala*|: Ba'luəta je ve'li:ka s'ka:la. ▪ ɯob'da:ne s 'kə:šnimi ba'luətmi [L]
 SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← morda v zvezi s furl. *balotâ* 'z gramozom, kamenjem posuti cesto, tlakovati' (Brec.)] ▶ Slika 3

Slika 3: Balote

bedenj ▶ 'bədən -a m *korito* |*globoka ozka jama*|: 'Tu:-j 'ta:ka ɣlo'bɯo:ka 'ja:ma, k-se jo 'vi:di z
 'və:rxa 'kə:šne stər'mi:ne. ▪ ɯ 'kə:šnəmu 'bədni [L] SSKJ ~, SES –, Plet. ~
 ① [← izposojeno preko neizpričane germ. oblike **budin-* (Bez.)]

bet ▶ 'bət -a m *bet* |*orodje, podobno velikemu kladivu ali kiju*|: 'Bət je 'ta:ku bəl ve'li:ku k'la:dvu
 za rəz'bi:vějne 'ka:mna. ▪ Jən dər'ɣa:č pe 'muɔrš 'jəmt z'miɛrəm s 'sa:bo 'kɛ:šnu k'la:dvu əl 'bət,
 be'ti:č, za de rəz'bi:ješ 'kɛ:šən 'ka:mən. [L] SSKJ ~ p1 ■ ⇒ betič ▶ Slika 4

Slika 4: Bet

betič ▶ be'ti:č -a m manjš. od *bet* |*orodje, podobno majhnemu kladivu ali kiju*|: Jən dər'ɣa:č pe 'muɔrʃ 'jəmt z'miɛrəm s 'sa:bo 'kɛ:ʃnu k'lɑ:dvu əl 'bət, be'ti:č, za de rəz'bi:jeʃ 'kɛ:ʃən 'ka:mən. [L] SSKJ ~ p1 ■ ⇒ bet

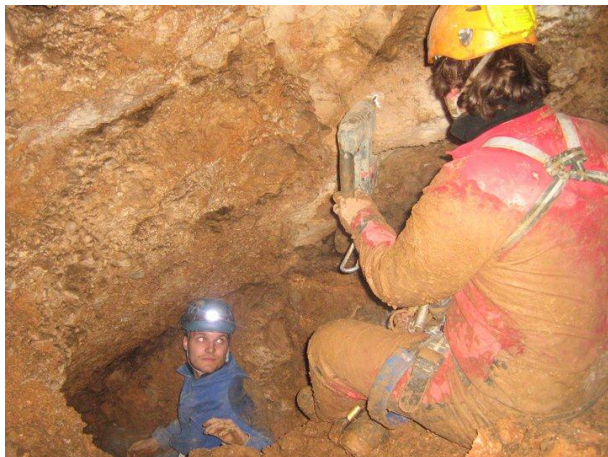
bivak ▶ bi'va:k -a m *bivak* |*zasilno zavetišče na prostem ali v jami*|: ta'ku:, če je t're:a 'kə:ʃn 'li:x bi'va:k 'nə:rdest 'nuətər, də ta na 'ziɛbe al pə də 'nɛ:js pod 'uɑ:do ▪ Kər so 'kə:ʃne 'ja:me ta'ku: 'do:uɣe o'zi:roma tut ɣlo'bʊo:ke jən 'mə:rɜle, si 'ja:mari ʊ 'nɛ:x nar'di:mo bi'va:k, 'ka:mər 'lo:x na 'tʊo:pləm in 'su:xəm se ʊodpo'či:jemo əl 'ke:j 'tʊo:puɣa po'jɛ:mo. [L] SSKJ +, SES +, Plet. –
 ① [← spnem. *biwake* 'pri-straža, straža na prostem' (SES)] ▶ Slika 5

Slika 5: Bivak

blato ▶ b'la:tu -a s *blato* |*razmočena zemlja*|: ku p'ri:eʃ ʊən z 'ja:me 'uə:s ʊəd b'la:ta. [L] SSKJ+

boš ▶ 'bo:š -Ø m *vrtalnik* |*akumulatorska naprava za vrtanje*|: ma'ʃi:no za 'vɔ:rtat, 'bo:š ji mi 'rjɛ:čemo ▪ ʊ 'na:ʃmu d'ru:ʃtvi ʊpo'ra:blemo akumu'la:torske vər'ta:lnike z'na:mke 'bo:š, za'tu: 'rjɛ:čemo vər'ta:lniki 'bo:š, po z'na:mki [L] SSKJ –, SES –, Plet. – Bez. – [K] Ime je dobil po priznani trgovski znamki Bosch. ▶ Slika 6

Slika 6: Vrtanje z bošem

bota ▶ 'buəta -e ž nav. mn. *gozjarji |močan čevlj, navadno okovan, zlasti za hojo po neravnih tleh|*: k-se 'muəɾjo pəɾ'le:ɾyat 'buətam [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← frc. *botte* ali srlat. *botta* 'čevlj' (Bez.)] ▶ Slika 7

Slika 7: Bote

brezno ▶ b'rjɛ:zno -a s *brezno |zelo globoka jama s strmimi stenami|*: 'pʊo: 'i:maš b'rjɛ:zna [L] SSKJ +

buča ▶ 'bu:ča -e ž ekspr. *glava: 'də-t na 'pa:de 'kə:šən š'kuɔl 'ɣo:r na 'bu:čo əl, da se nə 'tə:rcneš* [L] SSKJ + pog., ekspr.

busola ▶ 'bu:sola -e ž *kompas |priprava z magnetno iglo za določanje strani neba|*: za tu 'ra:bmo 'ko:mpas, 'bu:solo po do'ma:če [L] SSKJ +

C

celtna ▶ 'ciəlkna -e ž star. *zaščitno pregrinjalo: 'Ke:šno 'ciəlkno 'ra:bma tut – 'tu: je preɣri'nja:lu əl ce'ra:da.* [L] SSKJ –, SES –, Plet. – [≡] cerada

cerada ▶ ce'ra:da -e ž *pregrinjalo* |velik kos blaga iz nepremočljivega platna ali drugega materiala, posebej pripravljen za pokrivanje|: 'tu: je preγri'nja:lu əl ce'ra:da [L] SSKJ + ▶ Slika 8
 ■ [E] celtna

Slika 8: Cerada

cev ▶ 'cɛ:u -i ž *cev* |podolgovat, votel, navadno valjast predmet|: 'kɛ:šne ce'vi: za 'γə:ršt pos'ta:ɥlet [L] SSKJ +

cohta ▶ 'cuəxta -e ž *star. rjuha* |večji kos platnenega, vrečevinastega blaga, zlasti za pokrivanje jamarske opreme|: tut 'kɛ:šna 'cuəxta za se pok'ret əl pa 'dɛ:kna [L] SSKJ –, SES –, Plet. ~
 ① [← prim. z nem. *Zotte* 'cota' (Plet.)] ▶ Slika 9

Slika 9: Cohta

colarica ▶ 'cuəlarca -e ž *eno colo debela deska*: 'O:, 'kə:šŋ 'buət 'ra:bmo tut 'kə:šno 'cuəlarco – 'tu: je 'de:ska, 'ta:ka bl̩ də'biəla. [L] SSKJ +

Č

čelada ⇒ helma

čolja ▶ 'čuɔla -e ž *panj, čok |nerazsekan večji kos debela|*: 'muərmno k'da:j pa k'da:j tut 'ke: po'ža:ɣat 'kə:šno 'čuɔlo [L] SSKJ + ① [← nejasno; nvn. *Zoll, Zollen* 'hlod, deblo' (Bez.)]

čorek ▶ 'čuxə:rk -a m nav. mn. |*majhna jama*|: 'tu: je 'ma:jxna 'ja:ma [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

D

dekna ▶ 'de:kna -e ž (*volnena*) *odeja*: tut 'kə:šna 'cuəxta za se pok'ret əl pa 'de:kna, no [L] SSKJ – ① [← prim. z nem. *die Decke* 'odeja' (Deb.)]

dereza ▶ de're:za -e ž nav. mn. *dereza |železna priprava z ostrimi konicami za na čevlje|*: če ɣriəmo u-'kə:šno lede'ni:co, je 'fa:jn de 'i:mš s 'sa:bo 'kə:šne de're:ze ▪ 'Kuɔs uo'prə:me, k-jo potər'ba:vamo za 'xo:jo po 'liədi, names'ti:mo s-ljəx pot u'u'a:lə. [L] SSKJ + ► Slika 10

Slika 10: Dereza

desonder ▶ deson'de:r -ja m |vrvna zavora|: deson'de:r ali 'və:rvna za'vo:ra, se upo'ra:bla za s'pu:šejne po 'və:rvi, š'tri:ki [L SSKJ –, SES –, Plet. – ▶ Slika 11

Slika 11: Desonder

drat ▶ d'ra:t -a m žica |dolg, tanek kovinski izdelek, navadno okroglega prereza|: ku da uo'bę:siš k'lję: čez 'ə:n d'ra:t [L SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *der Draht* 'žica' (Deb.)]

F

fajhtno ▶ 'fa:jxtnu prisl. *vlažno*: u 'ja:max je 'fa:jxtnu 'ɣuo:r 'duo:l, 'ka:mər 'tə:kneš [L SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *feucht* 'vlažen' (Deb.)]

falersa ▶ fa'le:rsa -e ž |lesena plošča iz iverke, lepljenega lesa|: 'Tu:-j le'sięna p'lo:šča z-'i:vørke, lep'le:nȳa le'sa:. ▪ 'o:, 'puo:le, fa'le:rsa, tut 'ta:ku 'nəm je že 'pə:ršlu p'rɔ:u 'ɣuo:r na Ka'ni:ni [L SSKJ –, SES –, Plet. – ▶ Slika 12

Slika 12: Falersa

farnaža ▶ fər'na:ža -e ž |jamska tvorba okrogle, izbočene oblike, nastane zaradi raztapljanja apnenca|: 'P̣u: 'i:maš tut 'p̣o:xnu fər'na:š, u'sj̣e: 'suɔrti, kər'fjuəlc k-ti z'miɛrəm rastər'ɣa:j̣o kombine'zo:n. [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← prim. z it. *fornace*, furl. *fornas* 'peč za žganje apna' (Bez.)] [] ⇒ karfijolica

fašet ▶ fa'šɛ:t -a m raba peša meter |priprava z označenimi centimetri, decimetri, metri za merjenje, navadno dolga 1 do 2 m|: 'O:, fa'šɛ:t 'i:ṃmo tut z'miɛrəm s 'sa:bo [L] SSKJ –, SES –, Plet. ▶ Slika 13

Slika 13: Fašet

fiks ▶ 'fi:ks -a m zatezno sidro |navadno kovinska naprava za pritrdjevanje, povezovanje gradbenih elementov|: 'Fi:ks je za'tɛ:zno 'si:dru, ɣ'riɛ se za pripo'mo:čk, s-ka'te:rəm ɥ s'ka:lo nar'di:mo pritər'di:šče. [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *fix* 'fiksni, negiben' (Deb.)] ▶ Slika 14

Slika 14: Fiks – spodaj, svedrovec – zgoraj

G

galerija ▶ ɣale'ri:ja -e ž |vodoraven rov v jami|: tut 'kɛ:šne ɣale'ri:je, tu so 'ta:ki vodo'ra:ɥni 'ro:vi 'do:ɥyi s'ta:ri. [L] SSKJ ~, SES –, Plet. –

geršt ▶ 'ɣə:ršt -a m zidarski oder: za 'ɣə:ršt pos'ta:ɥlet [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← prim. z nem. *das Gerüst* 'ogrodje, konstrukcija, oder' (Deb.)]

H

helma ▶ 'xɛ:lma -e ž raba peša čelada |zaščitno pokrivalo, navadno kovinsko|: st'ra:šnu po'mɛ:mbna je tut 'xɛ:lma [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *der Helm* 'čelada' (Deb.)] ■ [≡] čelada
▶ Slika 15

Slika 15: Helma

I

iverka ▶ 'i:vərka -e ž *iverna plošča*: 'Tu:~j le'siɛna p'lo:šča z-'i:vərke, lep'le:nɣa le'sa:. [L] SSKJ + pog.

J

jama ▶ 'ja:ma -e ž *jama* |naraven izvotljen prostor pod zemeljskim površjem, daljši ali globlji od desetih metrov|: 'Ja:ma je pod'ziemən p'ruo:stər, mi 'ja:məri 'rje:čemo, de-j 'ja:ma 'ti:st pod'ziemən p'ruo:stər, k-je 'da:lši əl ɣ'luəbji uod de'siət 'mɛ:trou. ▫ nə da se uə'pi:sat uəp'ču:tka, ku 'e:nkrat s'tuəpiš u 'ja:mo ● VODNA JAMA *vodna jama* |jama, v kateri je stalno prisotna tekoča voda|: če ɣ'riəš u-'kɛ:šno 'vo:dno 'ja:mo, 'muəřš 'jəmt neop'rɛ:n, če 'njɛ:-uš z'mə:rznɔ 'nuətər [L] SSKJ + p2

jamar ▶ 'ja:mər -ja m *jamar* |kdor obiskuje, odkriva, raziskuje podzemeljske, kraške jame|: k'duər se u p'ruo:stən 'ca:jti əl pɛ bel poglob'le:nu uk'va:rje z uotk'ri:vejnm pod'ze:mła [L] SSKJ + p1
▶ Slika 16

Slika 16: Jamar v jamarskem kombinezonu

jamariti ▶ ja'ma:riti -im -iš glag. |ukvarjati se z jamarstvom| [L] SSKJ ~, SES –, Plet. –
■ ⇒ jamarstvo

jamarjenje ▶ ja'ma:rɛjne -a s *jamarsko udejstvovanje*: je 'ja:məřsku udejstvo'va:jne, na p'ri:mər, če ɣ'riəš u 'ja:mo, 'po:le ja'ma:riš ▫ ja'ma:rɛjne zax'tɛ:va še 'pɔ:xnu d'ru:jix rə'či: [L] SSKJ ~
■ ⇒ jamariti

jamarstvo ▶ 'ja:marstvu -a s *jamarstvo* |obiskovanje, odkrivanje, raziskovanje podzemeljskih, kraških jam|: Je de'ja:unost, k'jɛ:r se 'ja:məri uk'va:rjemo z razisko'va:jnm pod'ze:mła. Je razisko'va:jne 'ja:m, b'rje:zən, je dokumen'ti:rajne 'ja:m, 'ri:sejne na'čə:rtov 'ja:m, is'ka:jne 'no:vix 'ja:m po po'və:ršju, 'ši:rɛjne 'ja:m, no u'sjɛ:, kar se ɣ'riə o'ko:li 'ja:m. ▫ 'Ja:marstvu je əna 'ta:ka zəni'mi:va de'ja:unost ▫ u p'ruo:stən 'ca:jti se uk'va:rjen z 'ja:marstvəm. [L] SSKJ +

jezerce ▶ je'ziərce -a s manjš. od *jezero* |manjša kotanja, napolnjena z vodo, zlasti s sladko, ki se nahaja v jamskem podzemlju|: 'puo: 'i:maš je'ziərca 'mi:rna 'lɛ:pa [L] SSKJ ~ ▶ Slika 17

Slika 17: Jezerce

K

kalalo ▶ ka'la:lu -a s *vedro* |kovinska ali plastična posoda z ročajem|: ka'la:lu, če je t're:a 'kə:šən 'šuədər pra'me:tat [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← morda v zvezi z ita. *calare un secchio nel pozzo* 'spustiti vedro v vodnjak' (Šle.)]

kalvarija ▶ kalva'ri:ja -e ž |*večji strm rov, katerega dno je prekrito z večjimi skalami*|: Kalva'ri:je – 'vɛ:čji s'tə:rmi 'ro:vi, ka'te:rix d'nu: je prek'ri:tu z 'vɛ:čjimi s'ka:lami. ▪ 'pɔ: 'i:maš ɯ'sjɛ: 'suɔrti: 'kɛ:šne kalva'ri:je [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

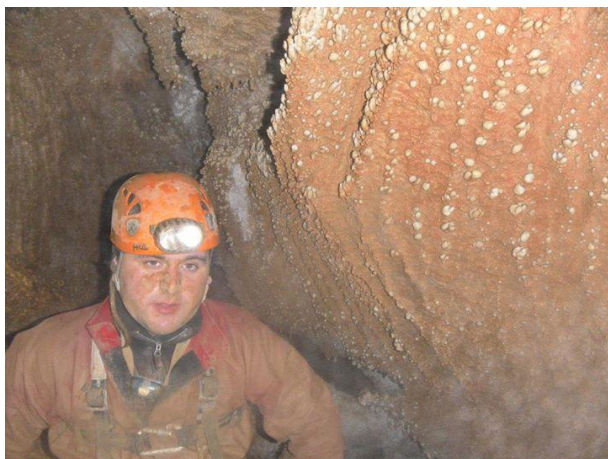
kamen ▶ 'ka:mən -mna m *kamen* |trdna snov, iz katere je sestavljena zemeljska skorja|: za de rəz'bi:ješ 'kə:šən 'ka:mən [L] SSKJ + p1

kapnik ▶ 'ka:pnik -a m *kapnik* |podolgovata tvorba v kraških jamah, nastala s kristalizacijo raztopljenih rudnin|: 'Ma:rsigdu si prec'taɯ:le, de-j 'ja:marstvu pa'viɛzanu sam z ɯopč'u'da:vanjem 'ka:pniku jən 'ɯo:žno s 'ti:stəm ɯ'la:kɕam pa Pas'tu:jnski 'ja:mi ▪ Tu so 'ta:ki 'te:nki 'ka:pniki, k-vi'si:jo s st'ro:pa, pona'va:di so 'bɛ:li. ▪ 'pɔ: so 'ta:ki 'te:nki 'ka:pniki k-'jə:m p'ra:ɯmo špa'ɣe:ti [L] SSKJ + ▶ Slika 18

Slika 18: Jamarji pod kapniki

karfjolica ▶ kər'fjuəlca -e ž nav. mn. |jamska tvorba, ki po videzu spominja na cvetačo|: 'Ja:mske t'vo:rbe, k-nas'ta:nejo za'ra:di pre'pi:xa in ras'ta:plejna ap'nɛ:nca ɯ 'ja:mi in so po'duɔbna kər'fjuəli, cve'ta:ča po slo'vɛ:nsku. ▪ 'puo: 'i:maš tut 'po:xnu fər'na:š u'sjɛ: 'suɔrti, kər'fjuəlc k-ti z'miɛrəm rastər'ɣa:jɔ kombine'zo:n [L SSKJ –, SES –, Plet. – ► Slika 19

Slika 19: Karfjolice – desno

ketna ▶ 'kiɛtna -e ž *veriga*: 'puo:le 'kɛ:šna 'kiɛtna 'la:jšta, ra'xɛ:ta u'sjɛ: 'ta:ku se 'ra:bi. [L SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *die Kette* 'veriga (Deb.)]

kladivo ■ bet, betič

klečeta ▶ kle'čje:ta -e ž nav. mn. |okljuka, oster ovinek v jami|: nale'ti:š na u'sje: 'suɔrti: 'kə:šne sk'ri:pe, poro'da:ne, 'kə:šne kle'čje:te SSKJ –, SES –, Plet. –

kombinezon ▶ kombine'zo:n -a m *kombinezon* |jamarska obleka|: 'pɥo: 'i:maš tut 'po:xnu fə'r'na:š u'sje: 'suɔrti, kərf'juəlc k-ti z'miɛrəm rastər'ɣa:jo kombine'zo:n. SSKJ ~, SES + [← prek nem. *die Kombination* iz frc. *combinaison* 'delovna obleka, pajac' (SES)] ▶ Slika 16

kompletek ▶ komp'lɛ:tk -a m |skup pripomočkov za nudenje prve pomoči|: u'sə:k 'ja:mar 'i:ma pot če'la:do tak komp'lɛ:tk, kər pot če'la:do je 'mə:l p'la:ca in 'i:ma 'nuətər navo'di:la ub nes'riɛči, so 'nuətər SSKJ ~, SES –, Plet. – ▶ Slika 20

Slika 20: Kompletek prve pomoči

kopel ▶ ko'pɛ:l -i ž *kopel* • BLATNA KOPEL *blatna kopel* |rovi, polni blata|: 'Tu: so 'ro:vi 'po:xni b'la:ta. ▪ 'pɥo: 'i:maš b'la:tne ko'pɛ:li SSKJ ~, SES –, Plet. – ▶ Slika 21, Slika 22

Slika 21: Blatna kopel

Slika 22: Posledica blatne kopeli

kovaleta ▶ kova'lięta -e ž *pripomoęek za ųaganje drv*: 'kę:šno kova'lięto, ęe je t're:a tut 'kę:j pra'ųa:ęat [SSKJ –, SES –, Plet. – Bez. – ① [← prim. z it. *cavalletto* 'nosilec', *cavalletta* 'kobilica' (Šle.)] ▶ Slika 23

Slika 23: Kovaleta

krepelj ▶ k'riɛmpǫ -a m ● HUDIČEV KREPELJ *hudičev krepelj* |*kljuka narejena iz jekla, ki jo pritrdimo v špranjo v steni, da nas zadrži na zelenem mestu*|: xu'di:čuɥ k'riɛmpǫ – pərp'o'mo:čk za 'tɛ:xnično p'lɛ:zɛjne, 'ta:ka k'lu:ka narə'je:na z 'jiəkla, k-jo pritər'di:mo ɥ šp'ra:jno ɥ s'tɛ:ni, de nəs zadər'ži: na že'lɛ:nmu 'me:sti [L] SSKJ, – SES –, Plet. – ► Slika 24

Slika 24: Hudičev krepelj

L

lajšta ▶ 'la:jšta -e ž |*letev, ki jamarjem omogoča lažji dostop do težje dostopnih vhodov v jamo*|: 'puo:le 'kɛ:šna 'kiɛtna 'la:jšta, ra'xɛ:ta – u'sje: 'ta:ku se 'ra:bi. [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ■ ⇒ trikeljc

ledenica ▶ lede'ni:ca -e ž *ledenica* |*kraška jama, v kateri se ohrani led vse leto ali velik del leta*|: Če ɣ'riɛmo ɥ-'kɛ:šno lede'ni:co, je 'fa:jn de 'i:mš s 'sa:bo 'kə:šne de'rɛ:ze əl pe lə'diɛn vi'ja:k. [L] SSKJ + p2 geog.

luknja ▶ 'lu:kna -e ž *ekspr. jama*: ɥ'sje: no'či: po 'lu:knaɥ ... s'ku:zi, s'ku:zi 'ja:me, sam 'ja:me ... [L] SSKJ ~, SES –, Plet. – ■ [E] jama

M

macola ▶ ma'cuoła -e ž *macola* |težko kladivo z lesenim ročajem| [L] SSKJ ~ ▶ Slika 26

Slika 25: Macola

meander ▶ 'mea:nder -a m *meander* |vijugasti rovi v jami|: 'puo: 'i:maš b'rje:zna, 'mea:ndre, po 'kɛ:šnix 'mea:ndrax 'tje:če 'ua:da so ku so'tɛ:ske, 'dje:re 'ua:da 'nuətɚ ▪ vi'ju:γasti 'ro:vi ɥ 'ja:mɔx. ... [L] SSKJ ~ p2 geog., SES –, Plet. –

N

nabijač ▶ nabi'ja:č -a m *nabijač* |orodje za ročno zabijanje posebnih jeklenih ekspanzijskih svetrovcev v skalo, ki se uporabljajo za pritrdišča| [L] SSKJ ~ ▶ Slika 27

Slika 26: Nabijač

nažgati ▶ naž'γα:ti -em -eš glag. ekspr. |zmočiti z močnim curkom|: 'Ze:j, če 'da:š u p'ra:lɔni st'ro:j, je po 'ne:mu, ta'ku: da, na ɥos'ta:ne d'ru:zɣa, ku da ɥo'bɛ:siš k'jɛ: čez 'ə:n d'ra:t jən naž'ɣe:š məl s š'la:ɥfam, 'tə:lk de ɣ'riɛ ta porke'ri:ja ɥəd b'la:ta 'duo:l. [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

neopren ▶ neop'rɛ:n -a m *neopren* |potapljaška obleka, ki jamarje ščiti pred mrazom|: 'a:aam, če γ'riɛš ɥ-'kɛ:šno 'vo:dno 'ja:mo, 'muɔrš 'jɔmt neop'rɛ:n, če 'nɛ:-ɥš z'mə:rznu 'nuətər. ☐ SSKJ ~, SES –, Plet. – ▶ Slika 28

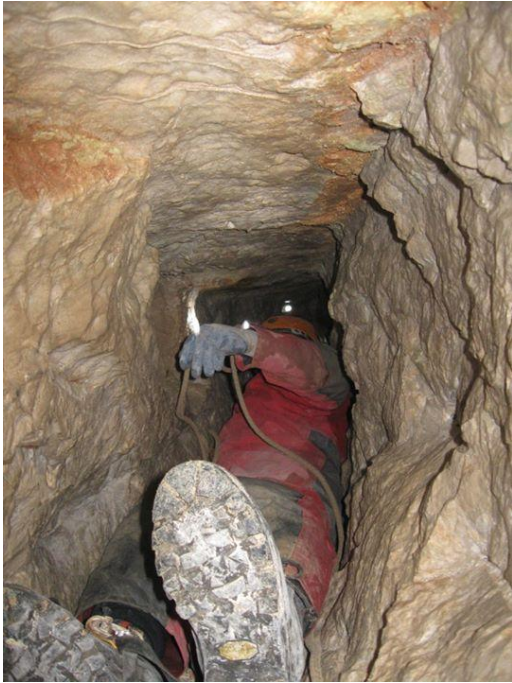

Slika 27: Jamar v neoprenu

nucati ▶ 'nu:cati -am -aš glag. *potrebovati*: 'Ja:x, 'pə:rɥu 'dɛ:lu je t're:a žə məl p're:j pra'mi:sɫt jən pra'tu:xtat, 'kɛ:j in 'kɥo:ɣa 'bo:ma 'nu:cali. ☐ SSKJ –, SES –, Plet. – Ⓞ [← nem. *nutzen* 'koristiti, biti koristen' (Deb.)] ☐ ☐ potrebavati

O

ožina ▶ o'ži:na -e ž |*ozek rov*|: 'Pɥo:le med-d'ru:ɣən so tut o'ži:ne, 'kɛ:šne so 'do:ɥɛ ku 'kɛ:šna 'čɛ:va se ɥ'lɛ:čɛjo, 'ɥə:ske in 'do:ɥɛ; 'e:no 'ta:ko smo poimeno'va:li K'ra:ɥja 're:t 'ɣɥo:r u 'Bɛ:li Γ'ri:ži. ☐ SSKJ ~, SES –, Plet. + ▶ Slika 29

Slika 28: Jamar v ožini

P

pantin ▶ pan'ti:n -a m *prižema* |*pripomoček, ki se ga s posebnimi pasovi namesti na obuvalo in se uporablja pri plezanju po enojni vrvi*|: 'Tu: je pərpo'mo:čk, k-se ũpo'ra:ble pər p'lɛ:zajni po e'no:jni 'və:rvi s po'siebnimi pa'so:vi se ɣa 'da: na ũu'ua:lə. [] SSKJ ~, SES –, Plet. – ► Slika 10

pobrbati ▶ po'bə:rbat -am -aš glag. ekspr. *pogrebsti*: ɣ'rieš na spre'xo:t s 'pu:nco, 'vi:diš 'no:šp'ra:jno, pɛ je t're:a 'jət ta'ko:j po'bə:rbat 'nuətər [] SSKJ –, SES –, Plet., – Bez. –

podor ▶ po'do:r -a m *podor* |*kup kamenja v jami, nastal zaradi rušenja*|: Po'do:r je 'ku:p 'ka:mna, k-se je ne'ko:č na'su: ũ 'ja:mi, je po'pa:du s st'ro:pa. ▪ 'tu: je 'de:ska, 'ta:ka b| də'biɛla, če je t're:a 'kə:šŋ po'do:r na'va:rən za'va:rvat tut 'kɛ:šne ce'vi: za 'ɣə:ršt pos'ta:ulet. [] SSKJ +

pojav ▶ po'ja:ũ -a m |*jamska tvorba*|: Čep'ro:ũ nə ũ'sje: 'ja:me ũəd ũəd'zu:ni zɣ'liɛdajo 'nɛ:ki ɣ'rũo:zəŋɣa, ũəd'nuətər 'lo:xk sk'ri:vajo 'po:xnu svoje'və:rstnix po'ja:voũ. [] SSKJ ~, SES –, Plet. –

pomoč ▶ po'mo:č -i: ž *pomoč* |*kar se da komu, da pride iz neugodnega položaja*| ● PRVA POMOČ |*najnujnejša zdravstvena opravila pri poškodovanih ali nenadoma obolelih, preden je mogoče normalno zdravljenje*|: 'Pũo:le 'pə:rva po'mo:č tut na s'mɛ:š po'za:pt 'mi: 'i:mmo ũ'sə:k 'ja:mar 'i:ma pot če'la:do tak komp'lɛ:tk, kər pot če'la:do je 'mə:l p'la:ca in 'i:ma 'nuətər navo'di:la ũb nes'rieči, so 'nuətər navo'di:la, ka'ku: se re'ša:va to'va:riša, 'ti:ste os'no:ve ũət 'pərve pomo'či: jən 'ta:ku. [] SSKJ ~ ► Slika 20

porodana ▶ poro'da:na -e ž |*obok skale*|: 'tu: so o'bo:ki ▪ nale'ti:š na ũ'sje: 'suɔrti: 'kə:šne sk'ri:pe, poro'da:ne, 'kə:šne kle'čje:te, 'pũo: 'i:maš b'rje:zna, 'mea:ndre, pə 'kɛ:šnix 'mea:ndrax 'tje:če

'uɑ:da so ku so'tɛ:ske, 'd̥jɛ:re 'uɑ:da 'nuətər, 'p̥uɔ: 'i:maš je'ziərca 'mi:rna 'lɛ:pa [] SSKJ –, SES –, Plet. –

potrebavati ⇒ nucati

prasica ▶ pra'si:ca -e ž |*transportna vreča*|: ɥ'riɛča is 'tə:rdne u'mɛ:tne 'ma:se, k-se upo'ra:ble za trans'po:rt op'rɛ:me po 'ja:mi, po slo'vɛ:nsko se ji 'rjɛ:če trans'po:rtna ɥ'riɛča ▪ trans'po:rtne ɥ'riɛče – pra'si:ce [] SSKJ –, SES –, Plet. – ▶ Slika 30

Slika 29: Prasica (transportna vreča) – desno

pravilo ▶ pra'vi:lo -a m *pravilo* |*kar določa obvezne pogoje in obvezen način poteka česa*|
 ● PRAVILA REŠAVANJA |*postopek, ki ga je potrebno poznati, če se v jami zgodi nesreča*|: 'tu:-j pa pos'tuɔ:pk, ki ɣa je pot'rɛ:bno poz'na:ti, če se ɥ 'ja:mi zɣo'di nes'riɛča. Ot 'pə:rve pomo'či:, do zaš'či:te poškodo'va:nca pred na'da:lnimi poš'kuɔdbami, pa do s'ne:mějna pones'riɛčenca z vər'vi: in 'ta:ke rə:či. ▪ jax, ja'ma:rějne, 'nɛ:jsɔ 'tu: š'pa:si 'n̥jɛ! Je t're:a 'pɔ:xnu 'a:xtat za'tu: jə pa t're:a 'duɔ:bru 'po:znat tut pra'vi:la re'sa:vějne, jən pra'vi:lne 'xuɔje po 'ja:mi jən ta'ku: [] SSKJ ~, SES –, Plet. –

premetati ▶ pra'mɛ:tati -am -aš glag. *prekladati* |*z dviganjem delati, da pride kaj drugam, na drugo mesto*|: O, fa'šɛ:t 'i:m̥mo tut z'miɛrəm s 'sa:bo, ka'la:lu, če je t're:a 'kə:šən 'šuədər pra'mɛ:tat. [] SSKJ –, SES –, Plet. –

pretuhtati ▶ pra'tu:xtati -am -aš glag. *preštudirati*: 'O:, 'ja:x, ka'ku: po'tɛ:kajo 'na:še 'a:kcije. 'Ja:x, 'pə:rɥu 'dɛ:lu je t're:a že məl p're:j pra'mi:sɫ jən pra'tu:xtat, 'ke:j in 'kɥo:ɣa 'bo:ma 'nu:cali [] SSKJ ~ tuhtati, SES +

prežagati ▶ pra'ža:ɣati -am -aš glag. *prežagati* |*z žaganjem narediti dva dela*|: 'kɛ:šno kova'liɛto, če je t're:a tut 'ke:j pra'ža:ɣat, 'p̥uɔ:le 'kɛ:šna 'kiɛtna, 'la:jšta, u'sjɛ: 'ta:ku se 'ra:bi. [] SSKJ +

pritrdišče ▶ pritər'di:šče -a s |*točka, mesto, kjer se kaj pritrdi*|: 'fi:ks je za'tɛ:zno 'si:dru, ɣ'riɛ se za pripo'mo:čk, s-ka'tɛ:rəm ɥ s'ka:lo nar'di:mo pritər'di:šče [] SSKJ + ■ ⇒ sidrišče

R

rascukan ▶ ras'cu:kan -a -u prid. *raztrgan*: za'kaj: smo ras'cu:kani, ku de n̥as bi 'kɛ:šni 'pəsi ulo'vi:li. [] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *zucken* 'trzati, trzniti' (Deb.)]

raziskavati ▶ razis'ka:vat -am -a glag. *raziskovati* |s temeljitim, načrtnim delom, opazovanjem zbirati podatke, ugotavljati dejstva o čem|: sej na 'vɛ:m, u'sjɛ: je ud'vi:snu uət 'te:ɣa, 'ka:m ɣ'riɛmo razis'ka:vat, 'njɛ: [L] SSKJ +

rešavanje ▶ re'ša:vejne -a s *reševanje* |glagolnik od rešavati| ● PRAVILA REŠAVANJA |pravila prve pomoči|: Jax, ja'ma:rejne, 'nɛ:ɪso 'tu: š'pa:si 'njɛ:! Je t're:a 'pɔ:xnu 'a:xtat za'tu: jə pa t're:a 'dʊo:bru 'po:znat tut pra'vi:la re'ša:vejne, jən pra'vi:lnɛ 'xuɔje po 'ja:mi jən ta'ku:. [L] SSKJ ~

rkelj ▶ 're:ikəl -a m |kratek čok|: Kər, če je na 'pri:mer dos'tʊo:p do 'ja:me za'x'tɛ:vən, 'muɛrmo k'da:j pa k'da:j tut ke po'ža:ɣat 'kə:šno 'čuɔlo, 're:ikəl al pa ke 'ta:zɣa. [L] SSKJ ~, SES –, Plet. ~
 ① [← morda v zvezi z avstr. nem. *Riegel, Sagrigel* 'hlod' (Bez.)]

roba ▶ 'ruəba -e ž *roba* |predmeti, stvari|: 'Tu: po'mɛ:ni 'laxk tut 'pɔ:xnu 'i:ce, sej je t're:a 'nʊo:st u'su: 'ruəba tut po 've:č 'u:r de sp'lo:x p'ri:deš do u'xo:da u 'ja:mo. ▪ Je vsa uop'ra:va, k-jo potər'ba:va u'sək 'ja:mar – trans'po:rtne u'riɛče, pra'si:ce, če'la:de jən ta'ku: na'prɛ: [L] SSKJ p2 pog.

rucak ▶ 'ru:cak -a m *nahrbtnik*: 'pʊo: je ruk'so:k, 'ru:cak, na'xə:rptnik, saj 'na: 'vɛ:m, ka'ku: [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nvn. *Ruck-sack* 'vreča, ki se nosi na hrbtu, oprtnik' (Bez.)]

S

sesuti ▶ si'suti -jem -ješ glag. *sesuti* |razbiti|: 'E:ne so u 'kə:šni stər'ma:dni, u 'kə:šnəmu 'bədni, de 'nit na-'vɛ:š, ka'ku: b-z'ra:vən 'pə:ršu, uob'da:ne s 'kə:šnimi ba'luətmi, t'ku: de 'muɛrmo tut kej si'sut 'kɛ:ɪšɲ 'ka:mən, de sp'lo:x 'lo:xk ɣ'riɛmo 'nuətər. [L] SSKJ ~

sidrišče ⇒ pritrdišče

skalnica ▶ š'ka:vəncə -e ž |vdolbina v kamnu, napolnjena z vodo|: o, 'pʊo: do'bi:š tut 'kɛ:šno š'ka:vəncə [L] SSKJ ~, SES –, Plet. +

skripa ▶ sk'ri:pa -e ž nav. mn. *osamelec* |velika skala, ki se navadno nahaja nekje na samem|: nale'ti:š na u'sjɛ: 'suɔrti: 'kə:šne sk'ri:pe, poro'da:ne, 'kə:šne kle'čjɛ:te ▪ 'tu: 'so: 'ta:ke ve'li:ke s'ka:le [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ■ ⇒ balota

soteska ▶ so'tɛ:ska -e ž *soteska* |ožja (rečna) dolina z zelo strmimi deli, ki se nahaja v jami|: 'pʊo: 'i:maš b'rjɛ:zna, 'mea:ndre, po 'kɛ:šnix 'mea:ndrax 'tjɛ:če 'uɑ:da so ku so'te:ske, 'djɛ:re 'uɑ:da 'nuətər, 'pʊo: 'i:maš je'ziɛrca 'mi:rna 'le:pa ▪ so'tɛ:ska je so'tɛ:ska, ɣ'ra:pa po d'niɛsi 'tjɛ:če 'uɑ:da [L] SSKJ ~

speleoholik ▶ spel'o:xo:lik -a m |kdor je odvisen od jamarskega udejstvovanja|: 'O:, z'dɛ:j, če 'vəm məl uo'pi:šem, 'kɛ: u'sjɛ: potər'ba:vamo 'mi:, spele'o:xo:liki, pər 'na:šjɔx 'a:kcijɔx. ▪ [Smeh], spele'o:xo:liki, zəj se-ʊs'tɛ: 'na:jbrš sme'ja:li, 'ke:j je 'tu: za-'e:na be'sjɛda. 'Tu: smɔ se pa mi z'mi:sənli ... spel'o:xo:lik, 'tu: je be'sjɛda za uod'vi:snika uod 'jam. [L] SSKJ –, SES –, Plet. –
 ① [← sln. *speleo* 'nanašajoč se na podzemeljske, kraške jame' (SSKJ)]

strmadna ▶ stər'ma:dna -e ž *strmina* |svet, ki se na kratki razdalji hitro vzpenja|: 'e:ne so u 'kə:šni stər'ma:dni, u 'kə:šnəmu 'bədni, de nit na-'vɛ:š, ka'ku: b-z'ra:vən 'pə:ršu [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

strop ■ [] šoftat

svedrovec s'vɛ:druɔc -a m *sveder* |*orodje, ki se potrebuje za delanje pritrdišč*a|: Je pripo'muočk, s ka'tɛ:rəm nar'di:mo sid'ri:šče ɥ s'ka:lo. Raz'li:ka met s'vɛ:druɔcam in 'fi:ksam je ɥ 'tɛ:m, da za 'tu:, da nar'di:mo sid'ri:šče s s'vɛ:druɔcam, na 'ra:bmo vər'ta:lniɣa st'ro:ja. [L] SSKJ ~ [] ⇒ pritrdišče
► Slika 14

Š

šklapatorna ► šklapa'tuərna -e ž star. *vrtiča* |*podolgovat ali okroglast udrt svet na krasu*|: Jən je tut ta'ku: 'n̩je: ... Šklapa'tuərne ... 'jəx do'bi:š 'fə'nmuəj, 'kuədər 'čiɛš. [L] SSKJ –, SES –, Plet. –
⊙ [← prim. furl. *sclap* 'razpoka, reža, špranja' (Brec.)]

škol ► š'kuɔl -a m |*večji kamen*|: St'rā:šnu po'mɛ:mbna je tut 'xe:lma, če, 'də-t na 'pa:de 'kə:šən š'kuol 'ɣuɔ:r na 'bu:čo. [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

šlavf ► š'la:ɥf -a m *cev* |*podolgovat, votel, navadno valjast predmet*|: 'Ze:j, če 'da:š u 'ra:lni st'ro:j, je po 'ne:mu, ta'ku: da, na ɥos'ta:ne d'ru:zɣa, ku da ɥo'bɛ:siš kje čez 'ə:n d'ra:t jən naž'ɣe:š məl s š'la:ɥfam, 'tə:lk de ɣ'riɛ ta porke'ri:ja ɥəd b'la:ta 'dɥo:l. [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ⊙ [← nem. *der Schlauch* 'cev' (Deb.)] ► Slika 31 [] ⇒ cev

Slika 30: Šlavf

šoder ► 'šuədər -a m *gramoz* |*mešnica kamenja in peska*|: ka'la:lu, če je t're:a 'kə:šən 'šuədər pra'mɛ:tat [L] SSKJ –, SES –, Plet. – [← nem. *der Schotter* 'gramoz, drobljenec; prod; nasutnina' (Deb.)] ► Slika 32

Slika 31: Šoder

šoftat ▶ šof'ta:t -a m *jamski strop* |*kar kaj omejuje, zapira od zgoraj sploh*|: o, 'p̥uo: do'bi:š tut 'ke:šno š'ka:vəncə, 'ɣ̥uo:r na šof'ta:ti so tut 'ra:zne šp'la:xte [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← prim. z it. *soffitto* 'strop' (Šle.)]

špaget ▶ špa'ɣe:t -a m |*tanek kapnik*|: Tu so 'ta:ki 'te:nki 'ka:pniki, k-vi'si:jo s st'ro:pa pona'va:di so 'be:li. ▫ 'p̥uo: so 'ta:ki 'te:nki 'ka:pniki k-'jə:m p'ra:umo špa'ɣe:ti [L] SSKJ – ① [← it. *spaghetti* 'tanka vrstica' (Šle.)] ▶ Slika 33

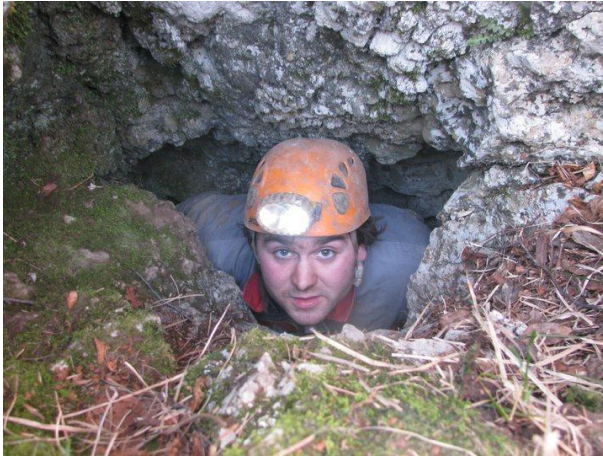

Slika 32: Špageti

špichozne ▶ špic'xɔ:zne -u ž |*oprijete hlačne nogavice, ki jih jamarji nosijo pod jamarsko obleko, za zaščito pred mrazom*|: 'P̥uo:le špic'xo:zne, oprijete hlače, kər jix 'ra:bmo pod 'ja:mərsko uo'ble:iko. [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

šplahta ▶ šp'la:xta -e ž *plast* |*na jamskem stropu nahajajoči se delci vlažne snovi*|: 'ɣ̥uo:r na šof'ta:ti so tut 'ra:zne šp'la:xte [L] SSKJ –, SES –, Plet. –

špranja ▶ šp'ra:jna -e ž *špranja* |*dolga, ozka odprtina v trdni snovi, navadno vhod v jamo*|: ɣ'riěš na spre'xo:t s 'pu:nco, 'vi:diš 'no: šp'ra:jno, p̥e je t're:a 'jət ta'kɔ:j po'bə:rba't 'nuətər [L] SSKJ + ▶ Slika 33 ■ ⇒ vhod

Slika 33: Jamar v špranji

štrik ▶ št'ri:k -a m vrv: 'puo: 'i:ta:k 'po:xnu št'ri:ka ▪ se upo'ra:b'la za s'pu:šejne po 'və:rvi, št'ri:ki. [L] SSKJ + nižje pog. ① [← nem. *der Strick* 'vrv' (Deb.)] ■ [≡] ⇔ vrv

štrikanje ▶ št'ri:kejne -a s |izdelovanje vozlov, ki jih jamarji uporabljajo pri vrvni tehniki – spuščanju po vrvi|: kər 'ke:j s'pi:ješ, 'kə:šən γ'lə:š p'rɛ:uč pa ta'ko:j de'ba:ta ud 'ja:ma: in se 'uu:čt 'uozle in št'ri:kejne [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [←prim. z nem. *der Strick* 'vrv' (Deb.)]

T

tehnika ▶ 'te:xnika -e ž *tehnika* |urejen, ustaljen način, postopek opravljanja kakega dela, dejavnosti| ● VRVNA TEHNIKA vrvna tehnika |specifičen način plezanja po enojni vrvi|: 'və:rvna 'tɛ:xnika je ši'rɥo:k 'po:jəm: γ'riɛ se za 'və:rɥ in u'sje:, kar je po'viɛzanu z 'nuə. Za op'rɛ:mo k-jo 'ra:bmo, za p'lɛ:zejne po 'və:rvi, za na'či:ne p'lɛ:zejna po 'və:rvi, za reše'va:lne ma'ne:ure in op'rɛ:mo. 'Və:rvna 'tɛ:xnika k-ljɔ: upo'ra:blemo 'ja:mari, se k'li:če ži'ma:rejne. ▪ Jən zə 'jət u 'ja:mo je t're:a uob'la:dat tut 'və:rvno 'te:xniko – vər've:jne əl-pe ži'ma:rejne, ta'ku:, kɔ vəm bəl 'pa:še. [L] SSKJ ~ ■ ⇔ žimarjenje ▶ Slika 35

Slika 34: Spuščanje po enojni vrvi z desonderjem

trcniti ▶ 'tə:rcniti -em -eš glag. |*zadeti se ob kaj*|: St'ra:šnu po'me:mbna je tut 'xe:lma, če, 'də-t na 'pa:de 'kə:šən š'kuoɫ 'ɣo:r na 'bu:čo əɫ, da se na 'tə:rcneš. [] SSKJ –, SES –, Plet. –

trikeljc ▶ t'ri:kɫc -ca m |*aluminijastva letev, ki jo jamarji uporabljajo pred vhodom v jamo za doseganje težje dostopnih mest*|: ta'ku: da p'ri:de p'rɔ:ɥ tut 'ke:šŋ t'ri:kɫc ɫ pe ž'la:jdra [] SSKJ –, SES –, Plet. – ■ ⇒ lajšta

uvalo ▶ u'u:ə:lə -a m star. *obuvalo*: ta-'pə:rɤu je 'ja:mərska uob'le:i:ka jən u'u:ə:lə. [] SSKJ –, SES –, Plet., – Bez. –

V

vhod ▶ u'xo:d -a m *vhod* |*kraj, prostor, kjer se da v kaj priti*|: 'O:, 'pɥo:le, fa'le:rsa, tut 'ta:ku 'nəm je že 'pə:ršlu p'rɔ:ɥ 'ɣɥo:r na Ka'ni:ni, 'kuədər smo z 'nuo za'pə:rlɪ u'xo:d, de nəm 'ne:j s'niɛx za'bi:l se 'nuətər u 'lu:kno ● **VHOD V JAMO začetek jame**: 'tu: je za'čietk 'ja:me, b'rje:zna 'lo:xko je 'ma:jxna š'p'ra:jna əɫ pe ve'li:ka odpər'ti:na ▪ 'tu: po'me:ni 'laxk tut 'pɔ:xnu 'i:ce, sej je t're:a 'nuo:st u'su: 'ruəba tut po 've:č 'u:r de sp'lo:x p'ri:deš do u'xo:da u 'ja:mo [] SSKJ +

vijak ▶ vi'ja:k -a m *vijak* |*valjast predmet z navoji za pritrjevanje, povezovanje*| ● **LEDENI VIJAK** *ledeni vijak* lə'diɛn vi'ja:k |*vijak, ki se pritrdi v led, da se naredi sidrišče*|: vi'ja:k k-ɣa

zaš'ra:ufamo u 'liət, za'tu: də nar'di:mo sid'ri:šče. ▀ Če γ'riemo u-'kẹ:šno lede'ni:co, je 'fa:jn de 'i:mš s 'sa:bo 'kə:šne de'rẹ:ze əl pe lə'diən vi'ja:k. [L SSKJ ~, SES –, Plet. – ► Slika 36

Slika 35: Ledeni vijak

vištalija ▀ viš'ta:lja -lje ž star. |halja za v hlev|: 'vẹ:š, 'ta: 'na:ša uop'ra:va 'ne:j 'li:x za ta-x'ma:šna, je bẹl ku 'kẹ:šna viš'ta:lja [L SSKJ –, SES –, Plet. ① [← morda v zvezi z it. *vestirsi* 'obleči se' (Šle.)]

viža ▀ 'vi:ža -e ž način: 'Kẹ:j nej vəm pa'vẹ:m, pre'vi:dən je trẹ:ba 'bət 'nje:, jən 'nje: na u'sje: 'mi:le 'vi:že 'ri:nt 'nẹ:kam, 'ka:mər 'nẹ:si s'tu: pər s'tu:, da boš 'pərš 'uə:n jən ta'ku:, se:j 'vẹ:ste, 'la:xk sẹ kej zya'di. [L SSKJ + p3 star.

vozel ▀ 'uə:zu -zla m vozel |kar nastane s prepletom in zategnitvijo koncev; v jamarstvu se navadno uporablja za pritrjevanje vrvi v pritrdišča, podaljševanje dveh ali več vrvi, napenjanje vrvi, varovanje soplezalca idr.: 'uū:čt 'uə:zle in št'ri:kine [L SSKJ ~

vponka ▀ u'po:nka -e ž vponka |podolgovata kovinska priprava z vzmetnim jezičkom za pripenjanje|: 'Puo: 'i:tak 'po:xnu št'ri:ka, deson'de:r, u'po:nke, 'fi:kse, s'vẹ:druuce, ma'si:no za 'və:rtat, 'bo:š ji mi 'rje:čemo. [L SSKJ + ► Slika 37

Slika 36: Vponka

vrv ▶ 'və:ru -'vi: ž vrv |izdelek iz spletenih ali sesukanih rastlinskih vlaken, žic za povezovanje, privezovanje|: deson'de:r ali 'və:rvna za'vo:ra se upo'ra:bla za s'pu:šejne po 'və:rvi, š'tri:ki [L] SSKJ + [] štrik

vrvenje ⇨ žimarjenje

Z

zabiti se ▶ za'bi:ti -jem -e glag. ekspr. |za dalj časa se namestiti kje, umakniti se na težje dostopen kraj, težje dostopno mesto|: de n̩am 'ne:i s'niɛx za'bi:l se 'nuətər ɥ 'lu:kno [L] SSKJ +

zarisati ▶ za'ri:sat -šem -šeš glag. |s črto, črtami označiti| ● ZARISATI JAMO |iz pridobljenih meritev narisati načrt jame|: Is me'ri:tuɥ na'ri:sat na'čə:rt 'ja:me. ▪ 'ja:mo je t're:a 'puo: tut z'miɛrt jən za'ri:sat jən 'ta:ke so po 'ja:məx. [L] SSKJ –, SES –, Plet., – Bez. –

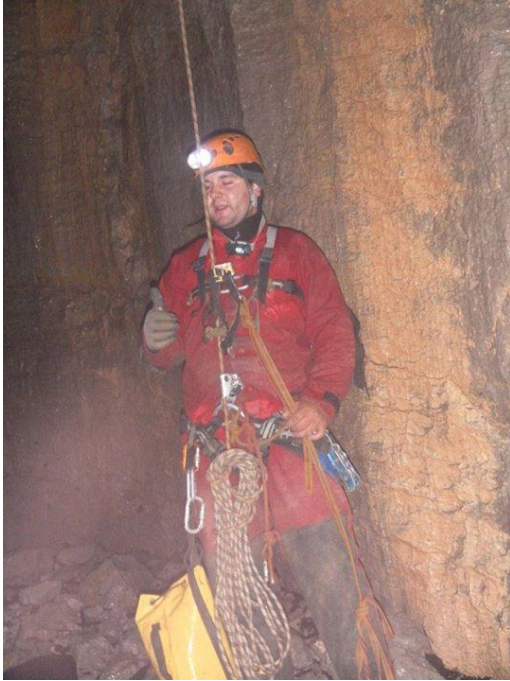
zašravfati ▶ zaš'ra:ɥfati -am -aš glag. šravfati |privijati vijake| [L] SSKJ ~ nižje pog. ① [← nem. *schrauben* 'priviti, privijati' (Deb.)]

zavarvati ▶ za'va:rvati -am -aš glag. zavarovati |s čim, danim na določeno mesto, narediti kaj (bolj) varno pred čim slabim, nezaželenim|: 'tu: je 'de:ska, 'ta:ka bɫ də'biɛla, če je t're:a 'kə:šɥ po'do:r na'va:rən za'va:rvat [L] SSKJ +

zmeriti ▶ z'miɛrit -im -iš glag. izmeriti |ugotoviti, določiti, koliko dogovorjenih enot kaj obsega, vsebuje| ● ZMERITI JAMO izmeriti jamo: ɥ Slo'vɛ:niji 'i:m̩mo 'ja:mari ustanou'le:n re'pu:bliški ka'ta:stər 'ja:m, ɥ ka'tɛ:rɥa u'nje:semo ɥ'sə:ko 'nuo:vo otk'ri:to 'ja:mo. Za'tu: je pot'riɛbnu ɥ'sə:ko 'ja:mo iz'miɛrət – za tu 'ra:bmo 'ko:mpas, 'bu:solo po do'ma:če, 'mɛ:tər (po 'nuo:vem, 'i:m̩mo 'la:sərski me'ri:ɥc raz'da:lje) in naklono'miɛr. Is 'tɛ:x me'ri:tuɥ na'ri:šemo na'čə:rt 'ja:me. [L] SSKJ –, SES –, Plet. –, Bez. –

Ž

žimarjenje ▶ ži'ma:rejne -jna s *vrvna tehnika* |plezanje po enojni vrvi|: jən zə 'jət u u 'ja:mo je t're:a uob'la:dat tut 'və:rvno 'te:xniko – vər've:jne əl-pe ži'ma:rejne [L] SSKJ –, SES –, Plet. – [L] ⇒ tehnika ▶ Slika 38

Slika 37: Žimarjenje

žlajdra ▶ ž'la:jdra -e ž star. *krajša veriga* |veriga, ki jo jamarji uporabljajo pri žaganju, da si omogočijo lažji dostop do vhoda v jamo|: ta'ku: da p'ri:de p'rə:u tut 'ke:šŋ t'ri:kļc | pe ž'la:jdra [L] SSKJ ~

žok ▶ 'žuo:k -a m *nogavica*: 'pʊo:l ta-p'ra:vi 'žuo:ki, k-se 'muərjo pər'le:γat 'buətam [L] SSKJ –, SES –, Plet. – ① [← nem. *die Socke* 'kratka nogavica' (Deb.)]

6. ZAKLJUČEK

Glavni cilj diplomskega dela je bil raziskati jamarsko izrazje v krajevnem govoru Predmeje in na podlagi tega sestaviti narečni jamarski slovar. 123 iztočnic je nastalo na podlagi 20-minutnega posnetega gradiva, ki sem ga pridobila pri informatorju domačinu s pomočjo metode vodenega pogovora.

Leksemi, zajeti v slovar, poimenujejo jamarske pripomočke, opremo in druge narečne izraze, ki se uporabljajo v jamarski stroki, četudi so ti s to dejavnostjo le posredno povezani.

Poimenovanja, med katerimi je večina enobesednih, nekaj je tudi večbesednih zvez, so predstavljena v enotno oblikovanih geselskih člankih, pri posameznih pa je zaradi nazornejše ponazoritve dodano še slikovno gradivo. Poimenovanja imajo poleg razlage, slovničnih kvalifikatorjev, ponazarjalnega gradiva dodan tudi izvor besede, če sem le-tega uspela pridobiti.

Največ besed je prevzetih iz nemškega jezika (npr. *fajhten*, *ahtati*, *nucati*, *helma*, *špichozne*), kar je potrdilo mojo domnevo o tem, da so starejši prebivalci vasi Predmeja, s tem ko so hodili delat v Nemčijo, prinašali na vas nove izraze, ki so bili povezani tudi z izvorom določenega predmeta (npr. *bivak*, *drat*, *fiks*). Zaradi bližnje meje z Italijo sem pričakovala nekoliko več prevzetih besed iz romanskih jezikov (poleg knjižne, tržaške oz. beneške italijanščine, še furlanščino), a se je izkazalo, da je le-teh nekaj manj kot denimo nemških (romanski izvor imajo npr. *špaget*, *šklapatorna*, *šoftat*).

Nekaterim izrazom nisem uspela najti izvora, predvsem tistim, ki se uporabljajo zgolj znotraj jamarske stroke in so na podlagi pripovedovanja informatorja nastali med jamarji kot žargonizmi oz. so prevzeti iz tujih jezikov in jih meni dostopni slovarji ne vsebujejo (npr. *pantin*, *skripa*, *porodana* ...).

V gradivu so prisotna tudi poimenovanja, nastala s pomenskimi prenosi, tj. z metaforo. To so izrazi *karfijolica*, nastal na podlagi podobnosti s *karfijolo* (narečna beseda za cvetačo), *hudičev krepelj*, katerega oblika spominja na krepelj živali, ter npr. *špageti* – izraz za kapnik, katerega oblika spominja na vrsto testenin. (gl. slika št. 32)

Poleg poimenovanj, ki jih govorci še uporabljajo, slovar vsebuje tudi nekaj takih, ki jih vse bolj izpodrivajo knjižna poimenovanja (npr. namesto *cohte* se rabi rjuha; namesto *celtna*, cerada namesto *balota* pa skala idr.). Nekatera poimenovanja zaradi tehnološkega napredka izgubljajo svojo funkcijo in pomen (npr. *žlajdra*, *vištalijska*). Nekatera poimenovanja so bolj živa pri starejših prebivalcih (npr. *nucati*, *uvalo*, *fašet*), pri mlajših pa se kaže vpliv drugih socialnih zvrsti, predvsem knjižnega jezika, ki za omenjene besede govorijo *potrebovati*, *obuvalo*, *meter*.

Množica obravnavanih leksemov v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* ni zabeleženih, nekateri so zabeleženi z nekoliko drugačnim pomenom (npr. *kombinezon*, *neopren*, *žlajdra*), drugim manjkajo pomeni (npr. *akcija*, *jamarski dogodek*, *jamarjenje*).

Z raziskovanjem izvora posameznih iztočnic sem prišla do sklepa, da je mnogo izmed njih še nezabeleženih – tudi njihov izvor je težko pridobiti –, kar kaže na to, da se krajevni govor Predmeje nahaja na stičišču vplivov tako drugih narečij kot tujih jezikov, kar daje narečju svojevrsten pečat in tako nudi odlično priložnost za raziskovanje narečnih posebnosti kraja.

7. POVZETEK

V diplomskem delu sem sestavila narečni jamarski slovar s 123 slovarskimi iztočnicami, ki je nastal na podlagi transkribiranega vodenega pogovora z jamarjem.

Slovar vsebuje jamarsko leksiko, to so poimenovanja za pripomočke, opremo, kraške pojave in druge tematsko povezane izraze z jamarstvom, ki se rabijo na Gori, oz. v vaseh Predmeja, Otlica, Kovk. Ker je informator doma iz Predmeje, predstavljam nekoliko natančneje to vas. Tu se govori eden izmed obrobnih govorov notranjskega narečja, kjer se stikata primorska in rovtarska narečna skupina. Na govor so vplivali tudi tuji jeziki – germanski, nekoliko manj romanski. V narečnem jamarskem slovarju tako najdemo izraze, ki so prevzeti iz nemščine, kot tudi take, ki so prevzeti iz italijanščine (npr. *drat*, *helma* iz nemščine; *šoftat*, *šklapatorna* iz italijanščine). V slovar so vključeni tudi izrazi, ki niso del jamarske terminologije, a se v današnjih časih zaradi vpliva drugih socialnih zvrsti in splošnega gospodarskega in tehnološkega napredka izgubljajo (npr. *kovaleta*, *vištalija*, *viža*).

Glavni namen diplomskega dela je bil zabeležiti in strokovno opremiti narečne izraze s tematskega polja jamarstvo ter, kot že omenjeno, tiste izraze, ki se v govoru izgubljajo, in s tem prispevati k ohranjanju kulturne dediščine vasi Predmeja ter podati priložnost za oblikovanje splošnega slovarja s tega območja.

8. VIRI IN LITERATURA

Nika BAJEC, 2012: *Kuhinjsko izrazje na Planini nad Ajdovščino*. Diplomsko delo. Ljubljana: FF, Oddelek za slovenistiko.

France BEZLAJ, 1976–2005: *Etimološki slovar slovenskega jezika I–V*. Ljubljana: Mladinska knjiga (četrti knjiga: Založba ZRC SAZU).

Marijan BRECELJ, 2006: *Furlansko-slovenski slovar*. Nova Gorica: Goriška knjižnica Franceta Bevka.

Matjaž CHVATAL, 1996: *Brezno*. Ljubljana: Matit.

Aldo ČERNIGOJ, 2011: Predmejski govor. *Gora: časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih*, št. 50. 5–20.

Franc ČERNIGOJ (ur.), 2001: *Mati Gora: zbornik o Gori, Gorjankah in Gorjanih: ob 400-letnici naselitve Gore*. Predmeja: Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine Gora.

Edmund ČIBEJ, 2005: *Zbrani spisi*. Predmeja: Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine Gora. 107–136.

Doris, Božidar in Primož DEBENJAK, 2001: *Veliki nemško-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.

Ivan GAMS, 1973: *Slovenska kraška terminologija*. Ljubljana: Katedra za fizično geografijo Oddelka za geografijo FF.

Ivan GAMS, 1964: *Jamarski priročnik*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Bogdan GRADIŠNIK, 2003: *Nemško-slovenski in slovensko-nemški žepni slovar*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Karmen KENDA-JEŽ, 2007: *Shranli smo jih v bančah. Slovanski prispevek k poznavanju oblačilne kulture v Kanalski dolini. Contributo lessicale alla conoscenza dell'abbigliamento in*

Val Canale. Ukve: S. K. S. Planika Kanalska dolina; Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Alojz LIKAR, 2001: Kako se reče pri vaši hiši? *Mati gora*. Predmeja: Društvo za ohranjanje in varovanje naravne in kulturne dediščine Gora. 380–391.

Alojz LIKAR, 1974: *Regionalno geografski prikaz Predmeje in Otlice*. Diplomsko delo. Ljubljana: FF, oddelek za geografijo.

Tine LOGAR, 1993: *Slovenska narečja*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Pleteršnikov slovensko-nemški slovar, 2006 (elektronski vir). Ljubljana: SAZU, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostopno na spletnem naslovu: <http://bos.zrc-sazu.si/pletersnik.html>.

Jože PRINAT, 1972: *Jamarska tehnika*. Ljubljana: Jamarska zveza Slovenije.

Bogomir REMŠKAR, 2006: Bela griža: *Gora: časopis o Gori, Gorjankah in Gorjanih*, št. 30. 15–19.

Bogomir REMŠKAR (ur.), 2005: *30 let ajdovskega jamarstva*. Ajdovščina: Jamarsko društvo Danilo Remškar.

Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2000 (elektronski vir). Ljubljana: SAZU, ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Dostopno na spletnem naslovu: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

Vera SMOLE, 2001: Zahodna slovenska narečja. *Enciklopedija Slovenije*, 15. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Marko SNOJ, 2009: *Slovenski etimološki slovar*. Ljubljana: Modrijan.

Sergij ŠLENC, 1997: *Veliki italijansko-slovenski slovar*. Ljubljana: DZS.

Spletne strani:

Ne hodi v jame brez glave (elektronski vir). Dostopno na:

https://www.facebook.com/photo.php?fbid=398255906969825&set=np.87669738.1196872750&type=1&theater¬if_t=close_friend_activity

Predmeja (Občina Ajdovščina, krajevne skupnosti) (elektronski vir). Dostopno na:

http://www.ajdovscina.si/krajevne_skupnosti/2012082013321726/

9. PRILOGA

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 19. septembra 2013

Tina Velikonja